

Република Северна Македонија
Republika e Maqedonisë së Veriut

МИНИСТЕРСТВО ЗА КУЛТУРА
MINISTRIA E KULTURËS

Бр.-Нг. 61-4494/1

19-03 2024 год.-viii

Скопје-8hRUP

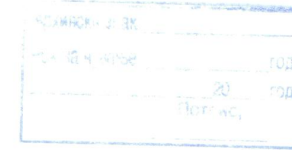
Република Северна Македонија

Министерство за култура

Republika e Maqedonisë së Veriut

Ministria e Kulturës

СТРАТЕШКИ ПЛАН
НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА
2024 – 2026

Скопје, октомври 2023 година

Почитувани,

Стратешкиот план за периодот 2024 – 2026 година е документ изготвен од Министерството за култура на Република Северна Македонија, кој има цел да даде преглед на културните политики во земјава, развојните трендови на културниот и на креативниот сектор, како и да го претстави акцискиот план кон создавање поволна средина за зголемување на улогата на културата во развојот на стабилноста на Република Северна Македонија, нејзиното општество и секој поединец.

Оваа политика се состои во прикажување на нашата култура преку јазикот и писмената уметност, како една од основните и сè повеќе генерирачки карактеристики на сликата за европското патешествие на Република Северна Македонија, за живот кој создава национални, универзални и естетски вредности.

Република Северна Македонија е земја со извонредна историја, мешање на култури, со траги од антиката до најмодерните трендови. Сето тоа ја прави нашата земја привлечна за странските посетители. Наша должност е нашето наследство да го пренесеме на идните генерации и да го направиме интересно и привлечно за туристички цели.

Овај документ ја изразува стратегиската определба на Република Северна Македонија кон културата како еден од клучните фактори во развојот на општеството, односно културата како еден од националните приоритети што придонесува за хармоничен развој на општеството, квалитет на животот на граѓаните и подобрување на меѓународните односи.

Министерството за култура, како државен орган надлежен за работите во културата, ги формулира основните принципи на стратемскиот развој во следниот период, како: **еднаквост, пристап, учество и права.**

Министерството за култура доследно се придржува кон утврдените приоритети и цели и спроведување на реформските процеси во културата во функција на остварување на стратемските приоритети на Владата на Република Северна Македонија.

МИНИСТЕР,

Бисера Костадиновска-Стојчевска

ВОВЕД

Стратешкиот план на Министерството за култура за периодот 2024 – 2026 година претставува повеќенаменски документ кој ги одразува целите и приоритетите, како и реформските процеси во областите за кои е надлежно Министерството за период од три години, целосно усогласени со Програмата за работа на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2020 – 2024 година, Мандатното писмо од Претседателот на Владата на Република Северна Македонија, Стратешките приоритети и приоритетните цели утврдени со Одлуката на Владата за 2021 година, НПАА-програмата и Националната стратегија за развој на културата во РСМ за периодот 2018 – 2022 г.

Стратешкиот план е изготвен во согласност со Методологијата за стратешко планирање и подготвување на годишна програма за работа на Владата на Република Северна Македонија („Службен весник на РМ“ бр. 103 од 18.05.2023 година) и Упатството за начинот на постапување на министерствата и другите органи на државната управа во процесот на подготвување на Стратешкиот план и Годишниот план за работа („Службен весник на РСМ“ бр. 131/18).

Со Стратешкиот план е предвидено да се имплементираат вкупно 6 програми и 17 потпрограми кои се посветени на развој на културата, унапредување на институционалната инфраструктура, заштита на културното наследство, во согласност со современите меѓународни стандарди, како и поддршка на независната културна сцена. Истовремено, во Стратешкиот план на Министерството за култура се содржани и целите и задачите на организациските единици на Министерството во целина, активностите за остварување на тие цели, ефектите и резултатите што се очекуваат и човечките и финансиските ресурси за нивно остварување. Реализацијата на целите и задачите е дадена по носители и рокови за нивно извршување. Во овие рамки, покрај редовните активности, ставен е акцент и на продолжување на реформите на полето на унапредување и развој на културата во Република Северна Македонија.

1.1. АНАЛИЗА НА СОСТОЈБАТА

Културната политика во текот на 2022 и 2023 година беше под големо влијание на ковид-кризата, а тоа ја наметна потребата во такви услови да се обезбеди правото на култура. Пандемијата предизвикана од ширењето на вирусот КОВИД-19 значително влијаеше врз динамиката на културниот живот во Република Северна Македонија, како и врз претставувањата во меѓународни рамки. Националните установи ја остваруваа својата дејност во скратени рамки, што се одрази на нивната продукција.

Министерството за култура ги имплементираше мерките на Владата на Република Северна Македонија и на Министерството за здравство што се однесуваа на здравствената превенција и се фокусираше на изнаоѓање можности за поддршка на најранливите категории во културниот сектор, кои во моментот трпат и егзистенцијални последици. Во таа смисла, Владата донесе уредби со законска сила: за финансиска поддршка на самостојните уметници за време на вонредна состојба, за финансиска поддршка на филмските работници за време на вонредна состојба, за финансиска поддршка на уметниците и на други физички лица кои самостојно вршат дејности и други активности во областа на културата за време на вонредна состојба. Исто така, беа донесени и Одлука за финансиска поддршка на уметниците и на културните работници, Одлука за финансиска поддршка на филмските работници и Одлука за финансиска поддршка на самостојните уметници.

Во програмска смисла, пандемијата предизвикана од ширењето на КОВИД-19 јасно ја лоцираше и потребата од засилена поддршка на иновативните форми на соработка во културата, активно користење на комуникациските технологии итн.

Што се однесува на меѓународната соработка, и во 2022 година, преку активностите на Министерството за култура, беше ставен акцент на усогласувањето на културните политики во Република Северна Македонија со релевантните културни политики, пред сè, на: ОН, УНЕСКО, ЕУ, како и на активната партиципација на нашата држава во политиката на ЕУ за отворање и збогатување на европскиот културен простор.

Во 2022 година се вршеше усогласување на текстовите на билатералните документи за унапредување на културната соработка со повеќе држави, меѓу кои со: Република Косово, Црна Гора, Република Грција, Република Австрија, Арапската Република Египет, Соединетите Мексикански Држави, Државата Катар, Обединетите Арапски Емирати и др. Во текот на годината беа потпишани: спогодби/договори со Република Хрватска, Италијанската Република, Република Србија и со Република Бугарија; Меморандумот за разбирање и културна соработка во Западен Балкан; Меморандумот за разбирање и соработка во областа на кинематографијата и аудиовизуелните активности во Западен Балкан, како и Договорот за соработка меѓу Република Северна Македонија и Република Албанија за враќање на незаконски изнесени икони во земјата на потекло.

Нашата држава беше дел од традиционалните манифестации со меѓународен предзнак, како престижното Биенале на ликовната уметност во Венеција.

Во 2022 година културно-информативните центри на Република Северна Македонија во Њујорк, Софија, Тирана, Истанбул и во Загреб продолжија интензивно да ја спроведуваат својата програма, а со оглед на интересот за отворање нови центри, кои се препознаени како успешни медијатори во запознавањето со другите култури, Република Северна Македонија потпиша Спогодба со Владата на Република Србија за отворање центри во Скопје и во Белград.

Во областа на мултилатералната соработка, Министерството за култура, во чии рамки дејствува Националната комисија за УНЕСКО, во 2022 година беше вклучено во повеќе проекти и иницијативи на Организацијата. Посебно внимание беше посветено на активностите што се однесуваат на состојбата со „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“, добро впишано на Листата на УНЕСКО за светско наследство. До Центарот за светско наследство на УНЕСКО беше доставен Извештај за состојбата со заштитата на природното и културното

наследство на Охридскиот Регион и напредокот во спроведувањето на препораките од Одлуката на Комитетот за светско наследство на УНЕСКО (44 COM 7B.77). Во насока на согледување на актуелните состојби со заштитата на „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“, како и препораките од реактивните мониторинг-мисии на УНЕСКО и неговите советодавни тела, во ноември и во декември 2022 година беа одржани повеќе состаноци на кои присуствуваа ресорните министри, градоначалници, директори на агенции и институции, претставници на граѓанскиот сектор и на нив се разгледуваа преземените активности од страна на сите засегнати страни во однос на исполнување на препораките.

Во врска со активностите на УНЕСКО поврзани со Конвенцијата за заштита на нематеријалното културно наследство, на 17. сесија на Меѓувладиниот комитет за заштита на нематеријалното културно наследство што се одржа од 28 ноември до 3 декември 2022 година во Рабат, Кралство Мароко, беше усвоен Извештајот на нашата држава во рамките на првиот циклус на периодичното известување за имплементација на Конвенцијата од страна на државите членки во Европа.

Исто така, во Програмата на УНЕСКО за прославување јубилеи на историски настани и еминентни личности за периодот 2022 – 2023 година, од страна на УНЕСКО беше прифатен јубилејот „100-годишнина од раѓањето на Ацо Шопов, поет (1923 – 1982)“, додека во рамките на Програмата за партиципација на УНЕСКО за периодот 2022 – 2023 година беа одобрени 4 проекти со финансиска поддршка во вкупен износ од 108 600 американски долари, и тоа: „Поезија: творештво, превод и оптек на делата, денес и утре – Меѓународен колоквиум во чест на Ацо Шопов“, Македонска академија на науките и уметностите – Скопје, со доделени 25 000 американски долари; „Интернационален форум на градовите од мрежата на УНЕСКО: Жените во аудиовизуелните медиуми – зајакнување на улогата на жената во аудиовизуелните медиуми“, Здружение за филмска уметност Центар за филм – Битола, со доделени 24 000 американски долари; „Балансирано образование за сите, преку физички активности, креативни предизвици и помош во заедницата, за време на пандемија и постпандемија“, Здружение на граѓани за индивидуален, организациски и општествен развој РАСТ И РАЗВОЈ – Скопје, со доделени 23 000 американски долари и регионалниот проект „Балканска уметничка мрежа за младинска мобилност“, Здружение на граѓани „Академија Балканика еуропеана“ – Скопје, со доделени 36 600 американски долари.

На Повикот на УНЕСКО за финансирање проекти од Меѓународниот фонд за културната разновидност за 2022 година, од страна на нашата држава, на онлајн платформата на УНЕСКО за понатамошна финална селекција, беше поднесен проектот „Алијансите на културата во борбата против ксенофобијата: креативните индустрии како средство за надминување на културниот конфликт и зајакнување на економиите“ на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје.

Во 2022 година беше отворена и Катедра на УНЕСКО за писменоста за иднината и за медиумската и информатичката писменост во рамките на Институтот за комуникациски студии од Скопје.

Во рамките на членувањето во Меѓународната фондација „Форум на словенските култури“, Република Северна Македонија, како една од земјите основачи, во 2022 година обезбеди средства за котизација, но се вклучивме и во иницијативите и активностите на оваа еминентна

организација. Особено треба да се истакне дека на 8. доделување на наградата „Жива“ за најдобар музеј од словенските држави, што се одржа од 16 до 19 ноември 2022 година во Брежице, Република Словенија, меѓународното жири на Музејот на современата уметност од Скопје му го додели престижното Специјално признание за креативност.

Како и секоја година, за членувањето во меѓународните организации во кои партиципираме како држава преку своите институции, здруженија и експерти од областа на културата и кои се со консултативен статус при УНЕСКО и други меѓународни организации, Министерството за култура обезбеди финансиска поддршка за покривање на трошоците за годишните котизации/членство и за реализација на одредени активности во рамките на соодветните меѓународни организации.

Во врска со работата на Министерството за култура, според извршените анализи во последните години, како основни слабости може да се нотираат:

- недостиг на човечки ресурси во одредени сектори, особено во: Секторот за управен и инспекциски надзор, Одделението за внатрешна ревизија и Одделението за стратешко планирање, креирање политики и следење;
- непостоење на централизирана архива во Министерството;
- недоволна искористеност на претпристапните фондови за поддршка на проекти од доменот на културата;
- потреба од измена и/или дополнување на законската регулатива во сите домени на културата;
- застарени и несоодветни инфраструктурни капацитети во голем дел од установите од областа на културата и недоволни фондови за инвестициско одржување, реконструкција, адаптација и набавка на опрема;
- драстичен недостиг на стручен кадар во областа на заштитата на културното наледство, особено во доменот на недвижното наследство;
- застарени и несоодветни технички и кадровски информатички капацитети во сите национални установи од областа на културата, што оневозможува примена на современи технологии, како и соодветно документирање и дигитализација на културните ресурси.

1.2. МИСИЈА

Мисијата на Министерството за култура е да се создадат услови за развој на координирана и ефикасна културна политика преку: воспоставување функционални, законодавни, организациски, материјални и финансиски услови за развој на културата; воспоставување експертска и вонпартиска кадровска политика; обезбедување автономија на субјектите во културата; воведување принципи на транспарентност и партиципативност во процесите на носење одлуки и стратегиско управување, особено евалуација, анализи, истражувања и интерсекторско усогласување со другите ресори на државните политики.

1.3. ВИЗИЈА

Демократизирана, плурална и автономна култура и уметничка продукција; партиципативна во одлучувањето; остварен динамичен и одржлив културен развој; усвоен систем за рамноправна дистрибуција на средствата во согласност со утврдените приоритети; развиен систем на ефикасна заштита на културното наследство; развиена критичката култура; општествена одговорност во сите културни практики и создадени функционални релации меѓу културата и другите сфери на општествено живеење.

1.4. ЗАДАЧИ И ОБВРСКИ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА

Задачите и обврските на Министерството за култура, кое нема подрачни единици во својот состав, произлегуваат од пропишаните специфични надлежности во следниве области:

- Дејности од областа на културата и уметноста.
- Промоција на културата, на културниот развој и на културните политики.
- Меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО.
- Соработка со институциите на ЕУ и интегрирање на европските вредности.
- Организација, развој и финансирање на културата.
- Следење, анализирање и предлагање акти и мерки за развој и унапредување на културата.
- Заштита, управување и ревитализација на културното наследство.
- Остварување и заштита на авторското право и сродните права.
- Надзор од надлежност во културата.
- Подготовка на прописи и на други акти од областа на културата.

Улогата на Министерството за култура во областите за кои е надлежно е:

- креирање и развивање политики во областите од делокругот на дејствувањето;
- подготвување и предлагање закони и други прописи за областите од својата надлежност;
- усогласување на законите, прописите, меѓународните и европските конвенции и договори;
- следење на спроведувањето на прописите за да се оцени дали прописите ги остваруваат очекуваните резултати;
- вршење инспекциски надзор над спроведувањето на прописите со кои се уредуваат областите за кои е надлежно.

1.5. СПЕЦИФИЧНОСТ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА

Министерството за култура е орган на државната управа со кој раководи министер. Делокругот на работа на Министерството за култура е утврден во член 26 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10, 51/11, 96/19 и 190/19).

Во согласност со наведената законска одредба, Министерството за култура е надлежно да врши работи што се однесуваат на:

- следење, анализирање и предлагање акти и мерки за развој и унапредување на културата;
- организација, финансирање и развој на мрежата на националните установи и финансирање програми и проекти од национален интерес во оваа област;
- заштита на културното наследство;
- издавачка, музичка, сценско-уметничка, филмска, галериска, библиотечна, архивска, музејска и кинотечна дејност, дејноста на домовите на културата и дејноста за посредување во културата;
- заштита на авторското право и сродните права;
- споменично одбележување на настани и истакнати личности од национален интерес;
- инспекциски надзор во негова надлежност;
- други работи утврдени со закон.

Министерството за култура остварува поблиска соработка и координација со органите на државната управа заради развивање интегриран пристап во планирањето на развојот на спецификите наведени во точката 1.5 од овој документ, и тоа:

- со Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија;
- со Министерството за финансии – за реализирање на Годишната програма на Министерството за култура, за европските фондови и за друг вид странска помош;

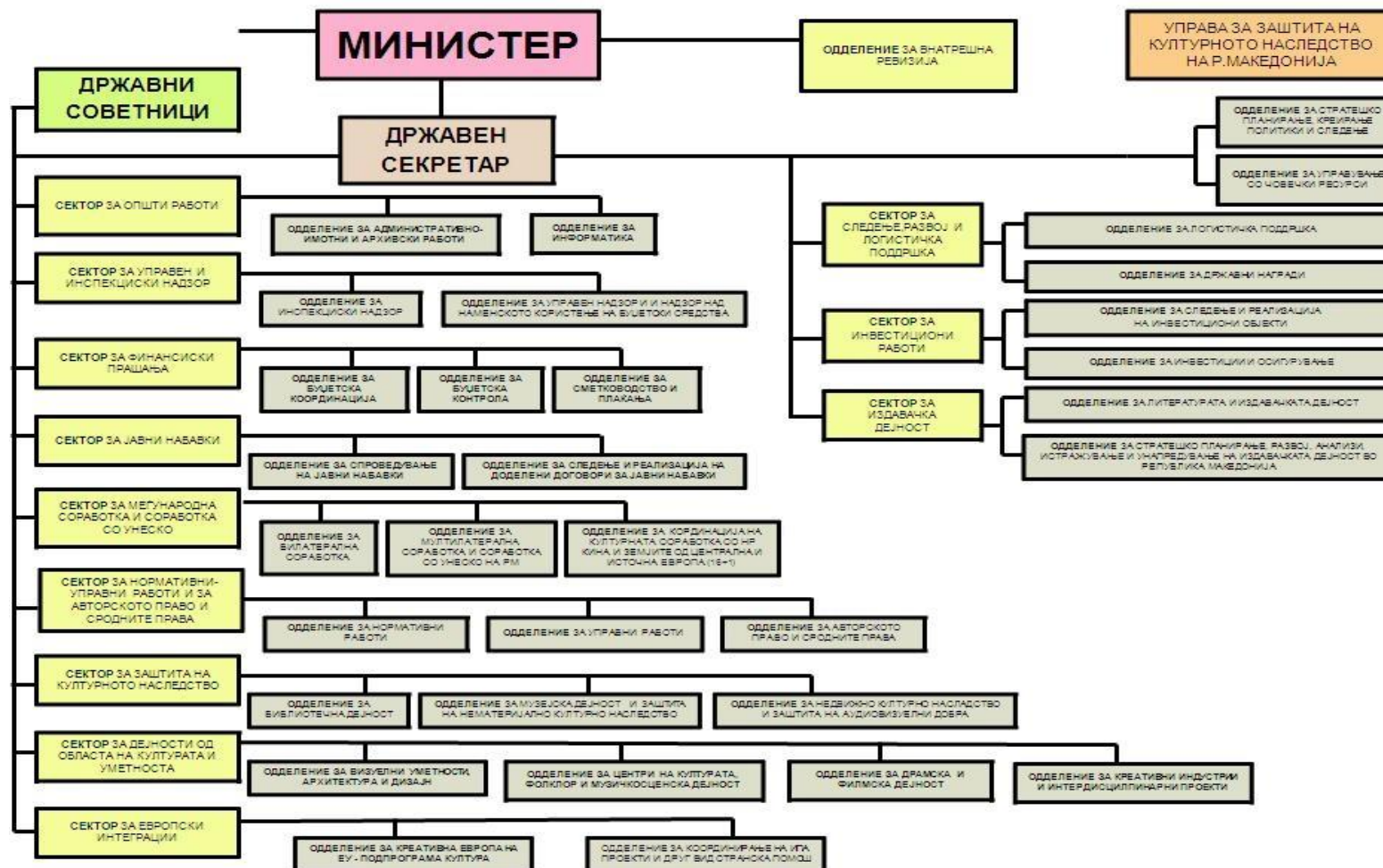
- со Министерството за транспорт и врски, Министерството за економија (Државен пазарен инспекторат, Сектор за туризам, Агенција за туризам), Министерството за внатрешни работи – Оддел за организиран криминал, Царинската управа и со Министерството за правда – за авторското право и сродните права, заштитата на културното наследство и развој на културниот туризам;
- со Министерството за образование и наука;
- со Министерството за политички систем и односи со заедниците – Управа за образование на припадниците на заедниците – за културата на припадниците на заедниците;
- со Секретаријатот за европски прашања – усогласување со европското законодавство (НПАА), за спроведување на програмите на ЕУ (Креативна Европа, Култура и МЕДИА), Инструментот за претпристапна помош ИПА, за аудиовизуелната дејност, авторското право и сродните права и за заштитата на културното наследство;
- со Министерството за образование и наука – во образованието да се промовираат културата и културното наследство;
- со Министерството за надворешни работи – за меѓународната соработка и за ратификација и склучување меѓународни договори;
- со Државниот завод за индустриска сопственост, Министерството за економија, со Министерството за внатрешни работи и други надлежни органи – за спроведување на режимот на интелектуалната сопственост што ги вклучува и авторското право и сродните права;
- со Инспекцискиот совет на РСМ – за поголема ефикасност и стручно оспособување и усовршување на инспекторите за култура, спроведување стручен испит за добивање лиценца за инспектор, како и други прашања во врска со работењето на инспекциската служба;
- со Државниот завод за статистика – за доставување статистички податоци од областа на културата;
- со Министерството за информатичко општество и администрација – за реформите во јавната администрација и дигитализација на работните процеси во Министерството за култура;
- со Министерството за локална самоуправа – за децентрализација во културата и соработка во спроведувањето на ЕУ-програми;
- со Министерството за труд и социјална политика – за спроведување на политиките за инклузивност на културата кај ранливите групи и различните групи;
- хоризонтална и вертикална соработка на национално и на локално ниво – за остварување соработка и за спроведување на препораките на УНЕСКО и на ЕУ.

1.6. СТРУКТУРА НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА

Во согласност со утврдените надлежности во Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на РМ“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), а во согласност со член 17 став 7 од Законот за вработените во јавниот сектор, изготвен е Правилник за систематизација на работните места во Министерството за култура, како и Правилник за внатрешна организација на Министерството за култура.

Во согласност со актот за организација, во Министерството за култура има 12 сектори и 33 одделенија.

Според карактерот, обемот и степенот на сложеноста на работните места, во Министерството за култура постојат следниве организациски облици (органограм на Министерството за култура):

1.7. ОДНОСИ СО ОРГАНИТЕ ВО СОСТАВОТ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА КУЛТУРА

Во согласност со член 144 од Законот за заштита на културното наследство („Службен весник на РМ“ бр. 20/04, 71/04, 115/07, 18/11, 148/11, 23/13, 137/13, 164/13, 38/14, 44/14, 199/14, 104/15, 154/15, 192/15 и 39/16), орган во составот на Министерството за култура, со својство на правно лице, е Управата за заштита на културното наследство (УЗКН).

УЗКН ја раководи директор што го именува Владата на Република Северна Македонија.

Во согласност со Законот за културно наследство, Управата за заштита на културното наследство:

1. води управна постапка по предмети од областа на заштитата на културното наследство и донесува управни акти во согласност со овој закон;
2. ги подготвува актите од областа на заштитата на културното наследство што ги донесува Министерството за култура;
3. учествува во управни и други постапки поврзани со културното наследство и неговата заштита што ги водат други надлежни органи, во случаите утврдени со овој и со друг закон;
4. поведува иницијативи и постапки пред надлежни органи за работи што се од јавен интерес за културното наследство и неговата заштита;
5. го координира спроведувањето на националните и стратегиски значајни проекти, планови и програми во остварувањето на заштитата на културното наследство;
6. предлага Национална стратегија за заштита и користење на културното наследство;
7. предлага Национален акциски план за превенција на криминалитетот против културното наследство и го координира неговото спроведување;
8. ја предлага Приоритетната листа од членот 110 на овој закон;
9. ја координира меѓународната соработка во врска со заштитата на културното наследство;
10. формира одбори за нематеријално, недвижно и движно културно наследство како советодавни тела;
11. формира координативен одбор за заштита на културни добра во случај на вооружен судир и други постојани и привремени помошни тела;
12. ја следи и ја анализира состојбата на културното наследство и предлага акти и мерки за остварување, развој и унапредување на неговата заштита;
13. води централна евиденција и посебни национални инвентари на културното наследство, во смисла на овој закон и ратификуваните меѓународни договори;
14. врши класифицирање според Националната класификација на културното наследство;
15. го води Националниот регистар на културното наследство;

16. ги врши работите поврзани со воспоставувањето, организирањето и развојот на Информативниот систем за културното наследство на Република Северна Македонија;

17. врши работи за безбедносна заштита и заштита на културното наследство во случај на вооружен судир и природни катастрофи;

18. врши работи за заштита од физичко оштетување забрзано од загадувањето и за унапредување на квалитетот на животната средина во заштитените подрачја;

19. управува со културното наследство во државна сопственост, за кое правото на користење не му е дадено на друг носител на тоа право или за кое не е дадена концесија;

20. ги врши работите во врска со: остварувањето на правото на првенствено купување, утврдувањето на правичните надоместоци, висината на наградата за случајно откритие, обезбедувањето по пат на хипотека и други работи од имотно-правна природа од областа на заштитата на културното наследство;

21. подготвува планови и програми за заштита на културното наследство во согласност со овој закон;

22. ја следи примената на ратификуваните меѓународни договори од областа на заштитата на културното наследство, предлага и презема активности за остварување на правата и обврските што произлегуваат од нив и подготвува национални извештаи за нивната примена;

23. ги врши работите на инспекцискиот надзор над спроведувањето на прописите за заштита на културното наследство во согласност со овој закон;

24. ги води работите во врска со меѓународната соработка и помош во областа на заштитата на културното наследство;

25. организира вршење на други работи од областа на заштитата на културното наследство од надлежноста на Министерството за култура, утврдени со закон.

1.8. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ

Во текот на периодот опфатен со Стратешкиот план 2024 – 2026, Министерството за култура ќе се фокусира на остварување на следниве стратешки приоритети и приоритетни цели:

Приоритет 1: Развој на координирана и ефикасна културна политика

Цели

- Воспоставување функционални правни, организациски, материјални и финансиски услови за развој на културата.
- Воспоставување експертска и вонпартиска кадровска политика.
- Обезбедување автономија на субјектите во културата.
- Воведување принципи на транспарентност и партиципативност во процесите на носење одлуки и стратешко управување, особено: евалуација, анализи, истражувања и интерсекторско усогласување со другите ресори на државните политики.

Приоритет 2: Градење унитарно, мултикултурно и толерантно општество преку суштинска политичка поддршка со која Република Северна Македонија ќе се гради како граѓанска држава на сите што живеат во неа: Македонци, Албанци, Турци, Срби, Власи, Роми, Бошњаци и сите други помали заедници, во насока на поголема интеркултурна комуникација и градење дух на меѓусебно почитување.

Цели

- Спроведување културна политика во која клучните вредности се слободата на творештвото, еднаквоста и универзалното добро, а најважните движечки принципи се пристапноста, учеството и еднаквите услови и права на сите.
- Ревизија на целокупната политика во дејноста, критериумите за финансирање во дејноста и востановување нови, врз основа на евалуација и јасни показатели.
- Постепена децентрализација, односно преминување на дел од центрите за култура/домовите на културата и манифестациите на локално ниво.
- Афирмација на културата како клучен економски, социјален и политички капитал и фактор што го шири демократскиот јавен простор.
- Унапредување на заемното разбирање, дијалогот и рамноправната вклученост на ранливите и маргинализираните групи во културната продукција и во социокултурниот живот, со што културата ќе се презентира како фактор на општествена кохезија и трансформација.
- Негување на македонскиот јазик, на јазиците на заедниците и на интеркултурната соработка.

Приоритет 3: Заштита на културното наследство

Цели

Остварување на јавниот интерес во заштитата и конзервацијата на културното наследство, особено преку:

- идентификација, документирање, истражување и интерпретација, валоризација, ревалоризација и категоризација на културното наследство;
- примена на научни, стручни, конзерваторско-реставраторски и други технички мерки за заштита на културното наследство;
- презентација и популаризација на културното наследство и развој на свеста за неговите вредности;
- вклучување на знаењата за културното наследство во сите форми и степени на образованието;
- поттикнување на одржливото користење на културното наследство во согласност со принципите на интегрирана заштита;
- промоција на културната разноликост, со почит кон разноликоста на културното наследство и толкувањата за него;
- создавање услови за конзервација и интегрирано управување и други активности на социјална инклузија;
- управување со ризиците на кои е изложено културното наследство и справување со последиците од климатските промени;
- заштита на нематеријалното наследство преку изработување и чување записи за него, како и со поттикнување на неговото пренесување во изворните и во другите средини;

- развој на меѓународна соработка;
- учество на јавноста во креирањето и спроведувањето на политиките поврзани со заштитата и конзервацијата на културното наследство.

Приоритет 4: Унапредување на меѓународната соработка и ефективна промоција на културата на Република Северна Македонија во меѓународни рамки

Цели

- Јакнење на добрососедските односи, на соработката со европските и со воневропските земји на билатерален и на мултилатерален план.
- Активна комуникација и партиципација во иницијативите и во проектите на меѓународните организации.
- Реализација на програми и проекти што ќе овозможат поголемо присуство и видливост на културата на Република Северна Македонија во меѓународни рамки.

Приоритет 5: Интегрирање во Европската Унија во областа на културата

Цели

- Ефикасно користење на пристапната помош од Европската Унија за евроинтеграциските реформски процеси на целата држава и достапност на ИПА и на програмите на Унијата за установите и за граѓанските организации во културата.
- Зајакнување на процесот на планирање, подготвување и следење на реализацијата на националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА) како основен стратешки програмски документ во процесот на усогласување на националното законодавство со законодавството на Европската Унија.
- Обезбедување техничка поддршка на националните и на локалните институции од областа на културата за подготовка на апликациски пакети за апсорпција на ЕУ-фондовите/приоритетите.
- Интегрирање на националните културни политики во европски контекст (компарирање, следење на актуелните трендови, стратешки модели од земјите членки на ЕУ).
- Подготвување анализи, развивање стратегии, акциски планови, иницијативи (национални, регионални и сл.) како помошни механизми во евроинтеграциските процеси.
- Обезбедување поголема видливост на европските програми и на реализираните проекти.

1.9 ОСВРТ КОН ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ВО 2022 ГОДИНА

Уметничко творештво и дејности од областа на културата

- Реализација на програми во услови на рамномерен културен развој на територијата на цела Република Северна Македонија преку поддршката на голем број проекти во рамките на Годишната програма на Министерството, преку реализација на традиционални манифестации.
- Локален културен развој – Во функција на дисперзија на културата и создавање општествен амбиент за поттикнување на креативноста на регионално и на локално ниво, МК перманентно реализира содржини во сите општини во РСМ. Целта на оваа мерка е подвижност на установите и достапност на културните содржини од поголеми урбани средини, пред сè, од главниот град во помалите центри, особено во руралните населени места.
- Поддржани проекти во рамките на манифестацијата „Град на културата за 2022 година“ со цел да се создадат услови за рамномерен културен развој и да се овозможи достапност на културните вредности за граѓаните, како и да се поттикне заживувањето на културата на локално ниво.
- Збогатување на културната понуда за лицата со посебни потреби – Тргувајќи од начелото на рамноправна положба на сите граѓани и корисници на културните добра на РСМ, МК доследно го имплементира граѓанскиот концепт во културата. Правото на култура во однос на оваа категорија граѓани, МК го развива во два сегмента: достапност на културните вредности преку обезбедување технички пристап до културните настани и создавање предуслови за развој на нивното творештво преку развивање програми и проекти.
- Развивање навика за културна перцепција кај децата. Проектот предвидува реализација на циклуси на програмски содржини од сите уметнички дејности наменети за деца и младинци. Проектите се дел од програмите од национален интерес на МК и имаат едукативна и воспитна функција. Целта е тие да влијаат врз перцепцијата на младата публика со афинитети за учество во културниот живот.
- Активно учество на граѓанскиот сектор во културната програма на национално ниво.
- Одбележани јубилеи на значајни личности од областа на културата и уметноста во рамките на програмите од национален интерес.
- Поддржани стручни и дефицитарни кадри за додипломски и постдипломски студии што претежно ги нема во нашата земја, а се застапени на високообразовните установи и на факултетите во повеќе земји во светот, во рамките на Конкурсот за стручни и дефицитарни кадри.
- Поддржани самостојни уметници кои ја остваруваат и ја промовираат културата во земјава и во странство, на кои Министерството им ги исплатува персоналниот данок, пензиското осигурување и здравственото осигурување.
- Поддржани проекти на Конкурсот за учество во финансирање проекти за манифестацијата „Цртај на македонски јазик“ во 2022 година со цел да се обезбедат услови за создавање нови форми на културно изразување, во кои преку различни медиуми ќе се користи македонскиот јазик, а со кои ќе се раздвижи културната понуда.

Во рамките на програмите од национален интерес се реализираат и се поддржуваат: музички проекти, проекти од литература и издаваштво, драмски проекти, ликовни проекти, проекти на здруженија на граѓани во рамките на сите дејности од областа на културата и меѓународни манифестации и интердисциплинарни проекти.

Во делот на инвестициско одржување и набавка на опрема за националните установи за 2022 година, Министерството за култура поддржа вкупно 102 проекти кои беа содржани во годишните програми за работа на националните установи од областа на културата за 2022 година.

Министерството за култура склучи договори за финансирање проекти содржани во годишната програма за работа на националните установи од областа на културата за 2022 година во делот на инвестициско одржување, адаптација и набавка на опрема за установата во вредност од 50.583.545,00 денари (вкупно 104 проекти по предлог на комисија, за кои МК склучило договор). Од вкупно одобрените проекти во делот на инвестициско одржување и набавка на опрема за националните установи за 2022 година, реализирани се 79 проекти, односно фактичката реализација по број на проекти изнесува 76 %.

Финансиската реализација на проектите за 2022 година, заклучно со 30.12.2022 година, е во износ од 37.054.054,00 денари од вкупно договорените 50.583.545,00 денари, односно 73 %.

Министерството за култура донесе Програма за изградба на нови објекти и за реконструкција, санација и адаптација на постојните објекти што ги користат националните установи од областа на културата за 2022 година бр. 50-14687/1 од 24.12.2021 година (во понатамошниот текст: Годишна програма за инвестиции во културата). Со оваа програма е предвидено продолжување на реализацијата на започнати капитални инвестициони проекти, како и започнување на нови, и тоа: Изградба на објект наменет за НУ Турски театар во Скопје, Изградба на нов објект наменет за театар и библиотека во Тетово, Изградба на објектот „Стар театар“ во Струмица, Изведба на работи за реконструкција на објект на НУ Центар за култура „Трајко Прокопиев“ во Куманово – зграда на театарот, Изведба на работи за реконструкција на објект на НУ Центар за култура „Бели мугри“ – Кочани, Изведба на работи за реконструкција на објект на НУ Центар за култура „АСНОМ“ – Гостивар, Обезбедување проектна документација за реконструкција со доградба и надградба на објектот на НУ Центар за култура „Марко Цепенков“ – Прилеп, Реконструкција на објектот за музејска поставка на НУ „Д-р Никола Незлобински“ во Струга – дел фасада и столарија, Санација на покривната конструкција на стариот дел од објектот на НУ НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје и Санација на покривната конструкција на НУ Музеј на современата уметност – Скопје.

Од првично предвидените финансиски средства за реализација на оваа програма во износ од 536.000.000,00 денари, кои со измена и дополнување на програмата од 15.8.2022 година се намалија на 452.000.000,00 денари, реализирани се вкупно 448.519.882,00 денари, односно финансиска реализација од 99 %.

Планираните финансиски средства за реализација на оваа програма во износ од 536.000.000,00 денари беа обезбедени од Буџетот на Министерството за култура, раздел 18010 – Финансирање на дејности од областа на културата, потпрограми 41, 49, 50, и 84 од ставките 482 – други градежни работи.

1. Издавачка дејност и литература

Во 2022 година на Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност беа поддржани 487 проекти, од кои целосно беа реализирани 45 % заклучно со септември 2022 година. Преку Програмата за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност за 2022 година, поддржани се 41 проект од националните установи од областа на литературата и издавачката дејност, од кои се реализирани 37 % заклучно со септември 2022 година.

Во врска со Конкурсот за финансирање преводи на странски издавачи на репрезентативни и квалитетни дела од македонската книжевност на странски јазици во 2022 година, од почетокот на 2022 година па до крајот на септември се склучени 22 договори со странски издавачи, а буџетот по обврски на склучени договори изнесува 53 465 евра или 3.314.830,00 денари, додека планираниот буџет до крајот на 2022 година е 4.314.830,00 денари.

2. Заштита на културното наследство

Во рамките на Годишните програма од областа на заштитата на недвижното културно наследство (Програми 50 и 58) беа одобрени вкупно 181 проект, од кои: 155 проекти на 11 национални установи, 5 проекти на 4 локални музејски институции, 2 проекта на други буџетски корисници, 17 проекти од 21 правен субјект и 2 проекта на 2 поединци – физички лица. Од нив, целосна или делумна реализација имаа вкупно 153 проекти, односно 89,5 % од вкупно одобрените проекти за 2022 година. За оваа намена беше обезбеден вкупен буџет од 67.894.054,00 денари. Во оваа област, и во 2022 година вниманието беше насочено кон адекватната заштита на сакралните и на профаните споменици на културата, како и на откриените структури од археолошките истражувања. Во оваа смисла, продолжи реализацијата на повеќегодишните проекти: адаптација на објектот *Св. Ѓорѓи/Мехмед-ефенди – Јени џамија* во галериски простор; конзервација на ѕидното сликарство на манастирската црква *Св. Димитрија, Под Кале – Велес*; санација на влезната партија на археолошкиот локалитет *Тетовското кале Бал Тепе*, како и ревитализацијата на *Алим-беговата куќа* во Тетово. Во рамките на Програмата за работа на Владата беа предложени пет проекти од областа на заштитата на недвижното културно наследство: непосредна заштита на *Аквадуктот* во Скопје; *Сарајот на Ахмед Нијазу-бег* во Ресен; црквата *Св. Богородица*

во *Лешочкиот манастир* во село Лешок, Тетово; конзервација на црквата *Св. Ѓорѓи* во с. Курбиново, Ресенско; заштита и конзервација на недвижното и движното културно наследство на Лазар Личеноски. Од другите проекти треба да се спомнат: конзервација и реставрација на црквата *Св. Архангел Михаил и Св. Гаврил Лесновски-пустиножител* во *Лесновскиот манастир*; прва фаза од конзерваторско-реставраторски работи на живописот од црквата *Св. Богородица Болничка* во Охрид; изготвување урабанистичко-архитектонска документација за објектот на старото училиште „Димитар Влахов“ во село Љубојно; конзервација на архитектурата и живописот на црквата *Св. Никола* во с. Манастир, Мариово; реализација на конзервација и реставрација на т.н. *Владетелска палата* на археолошкиот локалитет *Градиште – Билазора*, с. Кнежје, Свети Николе и др.

Во рамките на Годишната програма од областа на заштитата на аудиовизуелните добра (Програма 81) беа одобрени вкупно 11 проекти на НУ Кинотека на РСМ, со вкупна сума од 7.193.360,00 денари, кои се реализирани целосно. Како позначајни проекти се посочуваат: континуирани активности за заштита и чување на филмови, филмски и видеоматеријали и друга кинотечна граѓа; дигитализација на македонски филмови и изработка на ДВД-изданија; преземање, прибирање, набавка и чување на филмови и филмски материјали, музејски експонати, пропаганден материјал и друга аудиовизуелна граѓа од институции, од поединци од областа на кинематографијата и др. Исто така, продолжи востановената практика за тематски проекции на домашни и на меѓународни филмски остварувања што се прикажуваат во кинотечното кино. Во рамките на ова програма, треба да се издвои проектот за создавање Центар за дигитализација во рамките на филмскиот архив на Кинотеката.

Во делот на музејската дејност и заштитата на нематеријалното културно наследство (Програма 80), беше обезбеден вкупен буџет од 35.389.800,00 денари за реализација на 319 поддржани проекти од областа на археологијата, етнологијата, историјата, историјата на уметноста, природонауката и заштитата на нематеријалното културно наследство, и тоа: 176 проекти на национални установи, 43 проекти на локални музејски установи, 11 проекти на други буџетски корисници, 70 проекти на здруженија на граѓани и НВО и 19 проекти на поединци – физички лица. Од нив беа реализирани 306 проекти, односно 91 % од одобрените проекти во 2022 година. Во програмата за 2022 година фокусот беше ставен на: систематските археолошки ископувања, природонаучните и етнолошките истражувања, каталогизацијата, непосредната конзервација на музејските предмети и заштитата на визуелната етнологија, откупот, воспоставувањето нови музејски поставки, гостувањата на повремени изложби, популаризацијата и презентацијата на нематеријалното културно наследство, како и дигитализацијата на духовното културно наследство. Приоритет беше остварувањето на непосредната заштита на сите видови движно културно наследство, вклучително и валоризацијата и ревалоризацијата на движното и духовното културно наследство, обезбедувањето траен електронски запис и ефикасен пристап до документацијата за културното наследство и поттикнувањето на националните и на локалните установи за поголема соработка со граѓанскиот сектор и со организациите на лицата со попреченост.

Во сегментот на библиотечната дејност (Програма 20), за 2022 година беа обезбедени 18.796.160,00 денари за вкупно 103 поддржани проекти, и тоа: 50 проекти на 5 национални библиотечни установи, 32 проекти на други национални установи, 20 проекти на 14 локални установи, 1 проект на 1 здружение на граѓани. Реализирани се сите проекти и искористени се сите одобрени средства за оваа година. Во оваа рамка, најзначајна е поддршката на основните и битни функции на секоја библиотека што претставуваат и законска обврска: збогатување на книжниот

фонд на библиотеките, континуирано функционирање на библиотечно-информацискиот систем COBISS.MK, стручно оспособување на библиотечен кадар, како и заштита на целокупниот библиотечен материјал со преземање на сите мерки и постапки за спречување, одложување или намалување на оштетувањата на библиотечниот материјал. Овие активности се поддржуваат како приоритети во континуитет над една деценија.

Меѓународна културна соработка

Билатерална соработка

Во рамките на Годишниот конкурс за поддршка на проекти од национален интерес во културата за меѓународна дејност, во 2022 година беа поддржани 221 проект, од кои беа реализирани 194 проекти (88 % реализација), 92 % од одобрените проекти во програма 90 (билатерална, мултилатерална и соработка со НР Кина) и 92 % во програма 93, центри во странство. Исто така, беа поддржани 52 проекти на националните установи од областа на културата во делот на меѓународната дејност (реализирани се 45 проекти) програма 90, и 2 проекта во програмата 93, центри во странство (реализиран 1 проект). Министерството за култура поддржа и 16 проекти што беа предлог на директорите на културно-информативните центри во странство (од нив се реализираа 13 проекти).

Заложбите на Министерството за култура и во 2022 година беа да се поддржат квалитетни и иновативни проекти, проекти во кои се вклучени автори и репродуктивни уметници со веќе потврдена репутација на национално и на меѓународно ниво, проекти кои се во функција на промоција на млади талентирани уметници, проекти кои се резултат на копродукциска соработка или соработка со меѓународни субјекти од областа на културата, проекти што ќе се реализираат во земјите претседавачи со ЕУ и во градовите европски престолнини на културата, проекти што ќе се реализираат во рамките на платформата 16+1 и се однесуваат на соработка со меѓународните организации. Во таа насока, од поголемите претставувања се издвоија: настапите на Драмскиот театар од Скопје во Љубљана, Сараево и во Подгорица во рамките на Регионалната унија на театри РУТА; гостувањето на Националната филхармонија во Белград; реципрочното гостување на Националната опера и балет во Варна; турнејата на Ансамблот за народни песни и игри „Танец“ во САД, Канада и во Хрватска; претставувањето на Ансамблот на албански ора и песни на „DUBAI EXPO“ и во Унгарија. Од реализираните проекти на другите корисници, вниманието на јавноста во регионот го привлекоа: настапите на ансамблот „Профундис“; концертите на: Дино Имери, Арда Мустафаоглу, Ева Богоевска, Ана Гацева, Нита Груби, дуетот Гелебешеви; концертната турнеја на Тони Китановски; настапите на културно-уметничките друштва: „Дримкол“, „Илинден“, „Вапцаров“, „Звучите на Каршиака“, „Емин Дураку“, „Ибе Паликуќа“; изложбите на: Ивана Урошевиќ, „Прес ту егзит“, Никола Смилков, Осман Демири, Синиша Кашавелски и др. Традиционално се одржа и манифестацијата „Македонско културно лето во Корча и во Пустец“, а се реализираа и активностите на Македонско-хрватското друштво „Марко Марулиќ“.

Меѓународни документи, спогодби и програми за соработка

Министерството за култура континуирано ја остварува билатералната соработка со другите земји и врз основа на меѓународни документи, спогодби и програми, кои се правна рамка за институционално поврзување на државите. Во текот на 2022 година се вршеше усогласување на текстовите на билатералните документи со: Република Косово, Црна Гора, Република Грција, Република Австрија, Арапската Република Египет, Соединетите Мексикански Држави, Државата Катар, Обединетите Арапски Емирати и др. Во текот на годината беа потпишани: спогодби/договори со Република Хрватска, Италијанската Република, Република Србија и со Република Бугарија; Меморандумот за разбирање и културна соработка во Западен Балкан; Меморандумот за разбирање и соработка во областа на кинематографијата и аудиовизуелните активности во Западен Балкан; како и Договорот за соработка меѓу Република Северна Македонија и Република Албанија за враќање на незаконски изнесени икони во земјата на потекло. Врз основа на овие билатерални документи, преземени се повеќе активности што треба да се реализираат во наредниот период.

Учества на меѓународни настани, традиционални манифестации, комплексни претставувања

Република Северна Македонија континуирано партиципира на светски етаблираните културни настани од типот на Биеналето на ликовната уметност и на архитектурата во Венеција. Во таа смисла, Република Северна Македонија на оваа престижна манифестација во 2022 година беше претставена преку проектот „Landscape Experience“ на авторите Роберт Јанкуловски и Моника Мотевска (куратор Национална галерија на Република Северна Македонија), кој беше проследен со големо внимание од културната јавност и посетителите на Биеналето.

Во контекст на континуираното присуство на Република Северна Македонија во светските метрополи, треба да се спомене и одржувањето на традиционалната манифестација „Македонија во чест на Св. Кирил во Рим“, која се реализира веќе пет децении. Во 2022 година во рамките на манифестацијата беше реализиран концерт на македонскиот тенор Благој Нацоски во придружба на Александро Дагостини. На програмата на концертот беа застапени дела од Тодор Скаловски, Трајко Прокопиев, Благој Цанев и др.

Саеми на книгата

Република Северна Македонија со исклучително внимание настојува да ги претстави своите книжевни, преведувачки и издавачки достигнувања на светските книжевни настани. Во 2022 година во рамките на Конкурсот за меѓународна дејност беше поддржано учеството на саеми на книгата во Лајпциг и во Франкфурт, но тие не беа реализирани.

Културно-информативни центри во странство

Министерството за култура, преку своите годишни програми, континуирано поддржува и проекти што се реализираат во културно-информативните центри во странство и што овозможуваат претставувања на творештвото на авторите од Република Северна Македонија и на репродуктивните уметници, како и збогатување на нивните искуства и контакти. Во изминатите години се зголеми интересот за отворање нови центри. Во таа смисла, во 2022 година беше потпишана Спогодбата меѓу Република Северна Македонија и Република Србија за отворање културно-информативни центри во двете држави, по што ќе се спроведат процедурите за нивно отворање. Исто така, актуелна е иницијативата за отворање центри во Брисел, Париз итн.

Програмата на центрите во 2022 година беше речиси комплетно реализирана. Пред странската јавност во Њујорк, Софија, Тирана, Истанбул и во Загреб се претставија музичките уметници: Владимир Костов и Марија Вршкова; Билјана Јосифов, Кирил Јосифов и Иван Еминовиќ; Исмет Вејсели, Анеса Зајази и Анастасија Кичевска; Здравко Ангелов и Владимир Лазаревски; Горан Јанев и Ванчо Стојановски; ликовните автори Слободан Милошевски, Имер Бајрами, Беди Ибраими, Нора Халими и др.

Повеќе години Министерството за култура на Република Северна Македонија на годишно ниво поддржува и двомесечен престој на 6 македонски уметници во македонското ателје при Меѓународниот град на уметностите во Париз. Овој престој е убава можност за уметниците од нашата земја да соработуваат со своите колеги од светот и да реализираат изложби во овој реномиран културен простор. Во 2022 година беше реализиран престој на неколку уметници во Париз, меѓу кои: Гоце Илиевски, Никола Пијанманов и Страхил Петровски.

Мултилатерална соработка

Во рамките на мултилатералната соработка, Министерството за култура, во чии рамки дејствува Националната комисија за УНЕСКО, во 2022 година беше вклучено во проекти и иницијативи на Организацијата. Треба да се истакне дека особено внимание беше посветено на активностите што се однесуваат на состојбата со „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“, добро впишано на Листата на УНЕСКО за светско наследство. До Центарот за светско наследство на УНЕСКО беше доставен Извештајот за состојбата со заштитата на природното и културното наследство на Охридскиот Регион и напредокот во спроведувањето на препораките од Одлуката на Комитетот за светско наследство на УНЕСКО (44 COM 7B.77).

Во периодот од 18 до 20 април 2022 година во Охрид беше реализирана Советодавната мисија на експертите од УНЕСКО/ИКОМОС за хотелот „Палас“ во Охрид и беше доставен Извештај од реализираната мисија со препораки за понатамошно постапување.

На 27 април 2022 година во Поградец, Република Албанија, се одржа заеднички работен состанок на политичко ниво во рамките на Заедничкиот комитет меѓу Република Северна Македонија и Република Албанија за управување со сливот на Охридското Езеро. Овој состанок произлезе од обврските од Одлуката на Комитетот за светско наследство на УНЕСКО (Фужу, НР Кина, јули 2021 г.) и договорените чекори и обврски од заедничката Декларација на националните комисии за УНЕСКО на Северна Македонија и на Албанија (јули 2021 г.).

Во насока на согледување на актуелните состојби со заштитата на „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“, како и препораките од реактивните мониторинг-мисии на УНЕСКО и неговите советодавни тела, во ноември и декември 2022 година беа одржани состаноци на кои присуствуваа ресорните министри, градоначалниците, директори на агенции и институции, претставници на граѓанскиот сектор и на нив се разгледуваа преземените активности од страна на сите засегнати страни во однос на нивното исполнување.

Од 17 до 21 октомври 2022 година во Охрид, Регионалното биро за наука и култура на УНЕСКО во Европа со седиште во Венеција, Италија, со логистичка поддршка од Националната комисија за УНЕСКО и други надлежни институции, организираше тренинг-работилница „Градење на иднина отпорна на климатски промени: развој на капацитети за адаптација на климатските промени и управување со ризици од катастрофи во избрани локалитети на УНЕСКО во Југоисточна Европа“.

Во врска со активностите на УНЕСКО поврзани со Конвенцијата за заштита на нематеријалното културно наследство, треба да се истакне дека на 17. сесија на Меѓувладиниот комитет за заштита на нематеријалното културно наследство што се одржа од 28 ноември до 3 декември 2022 година во Рабат, Кралство Мароко, се усвои Извештајот на нашата држава во рамките на првиот циклус на периодичното известување за имплементација на Конвенцијата од страна на државите членки во Европа. УНЕСКО, во рамките на Фондот на оваа конвенција, додели финансиски средства за учеството на д-р Мери Стојанова, фокал поинт за нематеријално културно наследство, на оваа сесија.

Во рамките на проектот „Образование за холокаустот и меѓукултурното разбирање во Југоисточна Европа: обновување на ексјугословенскиот павилјон во Аушвиц-Биркенау“ координиран од страна на Регионалното биро на УНЕСКО за наука и култура, до државите учеснички беше доставен нацрт-текстот на Договорот за повторно воспоставување на заедничкиот павилјон во Блокот 17 во Државниот музеј Аушвиц-Биркенау, во кој се содржани обврските на државите.

Министерството за култура, во соработка со Град Скопје и со Регионалното биро на УНЕСКО за наука и култура во Европа, на 6 јуни 2022 година организираше онлајн работилница на која УНЕСКО ја претстави пилот-имплементацијата на тематските индикатори за културата во Агендата за 2030 година во Република Северна Македонија и Град Скопје. На работилницата, покрај претставниците од УНЕСКО, учествуваа и претставници од неколку министерства, од Државниот завод за статистика, од Град Скопје и претставници на национални и на локални институции и на граѓанскиот сектор.

Во Програмата на УНЕСКО за прославување јубилеи на историски настани и еминентни личности за периодот 2022 – 2023 година, од страна на УНЕСКО беше прифатен јубилејот „100-годишнина од раѓањето на Ацо Шопов, поет (1923 – 1982)“, додека во рамките на Програмата за партиципација на УНЕСКО за 2022 – 2023 година беа одобрени 4 проекти со финансиска поддршка во вкупен износ од 108 600 американски долари, и тоа: „Поезија: творештво, превод и оптек на делата, денес и утре – Меѓународен колоквиум во чест на Ацо Шопов“, Македонска академија на науките и уметностите – Скопје, доделени се 25 000 американски долари; „Интернационален форум на градовите од мрежата на УНЕСКО: Жените во аудиовизуелните медиуми – зајакнување на улогата на жената во аудиовизуелните медиуми“, Здружение за филмска уметност Центар за филм – Битола, доделени се 24 000 американски долари; „Балансирано образование за сите, преку физички активности, креативни предизвици и помош во заедницата, за време на пандемија и постпандемија“, Здружение на граѓани за индивидуален, организациски и

општествен развој „Раст и развој“ – Скопје, доделени се 23 000 американски долари и регионалниот проект „Балканска уметничка мрежа за младинска мобилност“, Здружение на граѓани „Академија Балканика Еуропеана“ – Скопје, доделени се 36 600 американски долари.

На Повикот на УНЕСКО за финансирање проекти од Меѓународниот фонд за културната разноликост за 2022 година, од страна на нашата држава, во онлајн платформата на УНЕСКО за понатамошна финална селекција, беше поднесен проектот „Алијансите на културата во борбата против ксенофобијата: креативните индустрии како средство за надминување на културниот конфликт и зајакнување на економиите“ на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје.

Важно е да се истакне и формирањето на Катедрата на УНЕСКО за писменоста за иднината и за медиумската и информатичката писменост во рамките на Институтот за комуникациски студии од Скопје.

Во рамките на членувањето во Меѓународната фондација „Форум на словенските култури“, во 2022 година, како една од земјите основачи, обезбедивме средства за котизација, но се вклучивме и во иницијативите и активностите на оваа еминентна организација. Особено треба да се истакне дека на 8. доделување на наградата „Жива“ за најдобар музеј од словенските држави што се одржа од 16 до 19 ноември 2022 година во Брежице, Република Словенија, меѓународното жири му го додели престижното Специјално признание за креативност на Музејот на современата уметност од Скопје.

Како и секоја година, за членувањето во меѓународните организации во кои партиципираме како држава преку своите институции, здруженија и експерти од областа на културата и кои се со консултативен статус при УНЕСКО и други меѓународни организации, Министерството за култура обезбеди финансиска поддршка за покривање на трошоците за годишните котизации/членство и за реализација на одредени активности во рамките на соодветните меѓународни организации (ИКОМ, ИКОМОС, АИКА, ИССН и др.)

Интегрирање во Европската Унија во областа на културата

Програма „Креативна Европа на ЕУ“ 2021 – 2027

На 28 мај 2021 година Европскиот парламент ја усвои програмата „Креативна Европа 2021 -2027 година“. Земјите членки на Европската Унија од 1 јули 2021 година станаа полноправни учеснички во програмата, почнувајќи од првите повици за аплицирање што се објавени во рамките на новата програма Креативна Европа 2021 – 2027 година, додека земјите што не се членки на Европската Унија го започнаа процесот на преговори за учество во неа. Министерството за култура упати писмо за изразување интерес за учество во програмата до Европската Унија (ДГ ЕАК), го заврши процесот на преговори и пристапи кон процесот на потпишување на Договорот меѓу Европската Унија и Република Северна Македонија за приклучување на Република Северна Македонија во програмата „Креативна Европа“, програма на Унијата за културните и креативните сектори. Со ова, Министерството за култура и тимот на Канцеларијата за Креативна Европа ги охрабри заинтересираните апликанти да учествуваат на првите повици за аплицирање за новата програмата „Креативна Европа – потпрограма Култура“ објавени од Европската комисија во 2021 година.

Меѓународниот договор меѓу Република Северна Македонија и Европската Унија за учество на Република Северна Македонија во „Креативна Европа 2021 – 2027“ официјално беше потпишан на 6.12.2021 година, а почна да се спроведува врз основа на владината Одлука за предвремена примена на Договорот меѓу Европската Унија и Република Северна Македонија за учество на Република Северна Македонија во „Креативна Европа 2021 – 2027 година“ од 27.12.2021 година.

Со пристапувањето во новата програма „Креативна Европа 2021 – 2027 година“, нашата држава преку надлежните владини органи, Министерството за култура (координативно тело) и Агенцијата за филм на Република Северна Македонија (партнерска организација), започна да го спроведува третиот програмски циклус на програмата на Европската Унија наменета за културните, креативните и аудиовизуелните сектори (I Програмски циклус – Култура 2007 – 2013 и II Програмски циклус Креативна Европа 2014 –2020).

Во 2021 и 2022 година, Министерството за култура и Агенцијата за филм на РСМ ја извршија уплатата на влезниот билет за учество во програмата „Креативна Европа 2021 – 2027“, како дел од обврските што произлегуваат од меѓународниот договор.

Цели, приоритети, буџет на програмата „Креативна Европа 2021 – 2027“

Програмата ја препознава културната разновидност како главен приоритет преку кој треба да се одговори на предизвиците со кои денес се соочуваат културниот, креативниот и аудиовизуелниот сектор.

Приоритети на програмата се: заштита, развој и унапредување на културната и јазичната разновидност и наследство, како и зајакнување на конкурентноста и економскиот потенцијал на културните и креативните сектори и на аудиовизуелниот сектор.

Програмата се стреми кон усогласување на овие приоритети со подемот на дигиталните, инклузивните и еколошките политики на Европската Унија, во насока на обезбедување нивна одржливост.

„Креативна Европа 2021 – 2027“ е составена од три потпрограми: Култура, МЕДИА и Меѓусекторски дел кои, пред сè, се наменети за поддршка на транснационалната европска соработка во релевантните сектори.

Вкупниот износ на финансиски средства обезбедени од страна на Европската Унија за оваа програма е 2,44 милијарди евра за периодот од 2021 до 2027 година.

Финансирањето на Европската Унија во рамките на различните акции на програмата изнесува од 80 % до 50 %, што е потврда за високото учество на неповратни средства и високиот износ на максимални средства за одобрени проекти.

Програмата нуди можност за различни видови поддршка на релевантните сектори и опфаќа многубројни целни групи како потенцијални учесници во проектите (културни и креативни сектори, аудиовизуелен сектор, образовни институции, граѓански здруженија, општини и локални институции, приватни организации и др.).

Влијанието на резултатите од имплементираните проекти претставува значајна поддршка во развојот на културниот, креативниот и аудиовизуелниот сектор на национално ниво.

Програмата овозможува максимална транспарентност и видливост на проектите и нивното влијание.

Имплементација на Креативна Европа

Во согласност со меѓународниот договор, на 11.2.2022 година Министерството за култура, како координативно тело, достави номинација за Канцеларијата на Креативна Европа 2021 – 2027 (потпрограми Култура и МЕДИА) на РСМ преку која се спроведува програмата на национално ниво. Во согласност со прописите на ЕУ, Канцеларијата (две засебни одделенија во рамките на Министерството за култура и Агенцијата за филм) функционира како советодавно и информативно тело за програмата, а програмското работење на Канцеларијата е 60 % кофинансирано од Извршната агенција за образование и култура при Европската комисија. Во меѓувреме, Министерството за култура, преку Одделението за Креативна Европа – потпрограма Култура, ги администрираше процесите поврзани со трансформацијата на претходниот програмски циклус во новиот програмски циклус, односно ги подготви финалните и финансиските извештаи што произлегуваат од Специфичниот грант-договор бр. 596582– CREA-3 – 2020 – МК – CULT – CEDESK за кофинансирање на Канцеларијата за 2020 година, потпишан меѓу Министерството за култура и Извршната агенција за образование, аудиовизуелна дејност и култура на 21 јуни 2019 година, и ја подготви новата апликација за кофинансирање на Канцеларијата. Апликацијата за планот за акција на Канцеларијата за 2022 – 2024 година е поднесена на 15 јуни, а грант-договорот се очекува да биде потпишан во септември 2022 година од страна на Извршната агенција за образование и култура при Европската комисија, по што следува негова активна примена.

Јавни настани и индивидуални консултации во 2022 година

Министерството за култура на Република Северна Македонија (Канцеларијата на Креативна Европа – потпрограма Култура), во соработка со Агенцијата за филм на РСМ, на 29.4.2022 и на 6.5.2022 година реализираше информативни настани за програмата *Креативна Европа 2021 – 2027* во Скопје и во Битола.

Исто така, во периодот од јануари 2022 до септември 2022 година редовно се одржуваа консултативни состаноци со заинтересираните апликанти.

Агенда на ЕУ за Западен Балкан за иновации, истражување, образование, култура, млади и спорт

Активно учество на Министерството за култура во Програмата за Западен Балкан на Европската комисија чија цел е да ја зајакне соработката меѓу Европската комисија и земјите во Западен Балкан во процесот на преговорите во повеќе области, меѓу кои и во секторот култура. Министерството за култура достави приоритети до Европската комисија со цел тие да бидат вградени во текстот на Агендата. Министерството активно учествуваше во активностите поврзани со Агендата на ЕУ за Западен Балкан за иновации, истражување, образование, култура, млади и спорт, како што е учеството на подготвителниот состанок и на Состанокот на министри за култура во рамките на платформата што се одржа на 27 и 28 јуни, а на кој учествуваше министерот за култура.

Соработка со Советот на Европа

Претставници од Секторот за европски интеграции редовно учествуваат на состаноци на Управувачкиот комитет за култура, наследство и предел (CDCPP) на Советот на Европа и на други настани поврзани со програмата „Културни рути“ на Совет на Европа при што се разгледуваат и можностите за конкретна соработка во сферата на културата со цел развој на културниот туризам и општиот економски развој на државата.

Претставник од Министерството за култура – Сектор за европски интеграции учествуваше на 11. пленарна сесија на Управувачкиот комитет на Советот на Европа за култура, наследство и предел (CDCPP), што се одржа од 23 до 25 ноември 2022 година во Стразбур, Франција.

Со цел зајакнување и продлабочување на соработката со Советот на Европа во рамките на Програмата за културните рути, Република Северна Македонија од 16.9.2022 година официјално пристапи кон Проширениот парцијален договор за културните рути на Советот на Европа (ЕРА), а во тек е постапката за зачленување на ЈНУ Институт за старословенска култура – Прилеп во асоцијацијата на „Културна рута на Св. Кирил и Методиј“.

Инструмент за претпристапна помош и друга странска помош

Во текот на 2022 година продолжи националното кофинансирање на проектот „Конзервација и ревитализација на културно-туристичкиот комплекс *Св. Ѓорѓи* – Старо Нагоричане“, еден од најзначајните проекти поддржани преку ИПА, кој се имплементираше во рамките на првата компонента ТАИБ 2009 – Помош при транзиција и институционална надградба.

Министерството за култура ќе продолжи да го финансира овој проект во согласност со Анексот на Основниот договор бр. 37-2234/1 од 23.02.2022 година, склучен меѓу Министерството за култура и НУ Национален конзерваторски центар – Скопје, и доставениот ревидиран Динамичен и финансиски план за периодот 2022 – 2024 година, во вкупен износ од 20.331.766,00 денари, распределен по годишни фази, и тоа:

– за 2022 г. се предвидени 7.290.000,00 денари;

- за 2023 г. се предвидени 8.040.000,00 денари;
- за 2024 г. се предвидени 5.000.000,00 денари.

Во рамките на Годишниот конкурс на Министерството за култура за финансирање програми и проекти од национален интерес во културата за 2022 година, одобрени се финансиски средства за поддржување вкупно 11 проекти од областа на европските интеграции, на 7 национални установи, во вкупен износ од 1.172.585,00 денари.

Досега се склучени 7 договори со националните установи за учество во финансирање нивни програмски активности во областа на европските интеграции, а се исплатени средства на 7 национални установи, во вкупен износ од 768.085,00 денари, за реализација на првата фаза на нивните проекти и членарини, а во тек е извршување на исплатата на средства и за втората фаза.

Во однос на програмите за прекугранична соработка на РС Македонија со соседните земји (Р Грција, Р Бугарија, Р Албанија, Р Косово и Р Србија), претставници од Секторот за европски интеграции, како членови на комисијата за следење на овие програми, редовно доставуваат коментари и забелешки во однос на процедурите и активно учествуваа на состаноците одржани во текот на оваа година.

Учество во Управувачкиот комитет на Проектот за локална и регионална конкурентност во туризмот кој е дизајниран во рамките на ИПА 2014 – 2020, а во соработка со Кабинетот на заменик-преседателот на Владата задолжен за економски прашања, Светската банка и Делегацијата на Европската Унија.

Исто така, претставник од Секторот за европски интеграции како член/заменик-член активно учествуваше на состаноците на Комитетот за следење на ИПАРД 2014 – 2020.

Усогласување и усвојување на правото на ЕУ

Во текот на 2022 година, на квартално ниво се реализирани активности во насока на планирање, подготовка, следење и известување, за имплементација на Националната програма за усвојување на правото на Европска Унија (НПАА) Поглавје 26 и ажурирање на матрицата. До Министерството за образование и наука, со кое заедно го претставуваме Поглавјето 3.26, беа доставувани квартални извештаи за реализирани активности (тековна состојба, краткорочни и среднорочни приоритети) кои се однесуваа на:

1. Креативна Европа (Култура и Медиа)
2. УНЕСКО
3. Меѓународна конвенција на УНЕСКО за заштита и унапредување на различноста на културните изрази и Охридски Регион
4. Законодавство
5. Креативни индустрии

6. Реформи во Министерството за култура во согласност со Европските принципи за реформи во јавната администрација и во насока на успешно спроведување на Стратегијата за култура 2018 – 2022 г.

Дополнително, на квартално ниво, по барање на Секретаријатот за европски прашања, Министерството за култура доставува ажуриран придонес кон извештајот на Европската комисија за Република Северна Македонија. Последниот извештај беше доставен за периодот октомври 2021 – март 2022 година. Ажурираниот придонес се однесува на следниве области од културата:

1. Имплементација на стратегијата на Министерството за култура
2. Меѓународна конвенција на УНЕСКО за заштита и унапредување на различноста на културните изрази
3. Креативна Европа (Култура и Медиа).

Исто така, до Секретаријатот за европски прашања беше доставен писмен материјал за постигнатите резултати на Министерството за култура за осумнаесеттиот Поткомитет за иновации, информатичко општество и социјална политика, како и материјал во однос на заклучоците што произлегоа по одржувањето на Поткомитетот на 30 март 2022 година. Материјалот за Поткомитетот опфаќаше информации за:

1. Креативна Европа и Медиа
2. Западен Балкан
3. УНЕСКО – Активности поврзани со Охридскиот Регион, како и Меѓународна конвенција на УНЕСКО за заштита и унапредување на различноста на културните изрази
4. Легислатива
5. Заштита на културно наследство, старите чаршии.

Реализација на проектот: „Техничка помош за Министерството за култура и одбрани специјализирани тела за спроведување функционална анализа на институциите“, финансиран од ЕУ

Во рамките на процесот за проширување на Европската Унија и пристапните преговори на Република Северна Македонија, Европската комисија постојано ја нагласуваше потребата од спроведување на основните реформи на почетокот на процесот на проширување. Во оваа насока, беше нагласена и неопходноста од реформирање на јавната администрација со креирање услови за функционална јавна администрација како приоритет за спроведување на правилата и стандардите на ЕУ. За постигнување на оваа цел, ЕУ непрекинато обезбедува

аналитички и советодавни услуги, искуства, знаења и техничка помош за земјите кандидати. Притоа, се издвојува поддршката што ја добија Министерството за култура, Управата за заштита на културното наследство и Агенцијата за филм, како одбрани специјализирани тела од областа на културата, преку проектот „Техничка помош за Министерството за култура и одбрани специјализирани тела за спроведување на функционална анализа на институциите“.

Главната цел на овој проект е да се обезбеди предлог за реформски опции за зајакнување на ефективностa и ефикасноста на културната администрација заради професионален развој и подобрување на перформансите во овој сектор.

Проектот се спроведуваше во неколку фази. Започна во април 2021 година со потпишување на договорот со консултантската компанија „Планет СА“ и Делегацијата на ЕУ во Република Северна Македонија, а заврши во мај 2022 година.

Во текот на реализацијата на проектот, проектниот тим, составен од меѓународни експерти, изработи 6 извештаи кои даваат конкретни практични препораки за: подобрување на стратешкото размислување и кординацијата на политиките и програмите во областа на културата, искористувајќи го притоа целосниот капацитет на Министерството за култура и на одбраните специјализирани тела.

Родово одговорно буџетирање

Програма за 2022 година – Програма 10: Издавачка и литературна дејност

Вклучувањето на родовата еднаквост во културата, од законски аспект, е регулирано со Уставот на Република Северна Македонија и со Законот за еднакви можности на жените и мажите, а интегрирањето на родовата перспектива во Министерството за култура се одвива преку политиките, стратегиските документи и буџетот на Министерството за култура, каде што при изготвување на годишниот буџет се издвојува по една буџетска програма со родовосензитивни карактеристики.

Програмата е поврзана со Нацрт-стратегијата за родова еднаквост (2021 – 2026), која е во собраниска процедура за усвојување, и тоа во согласност со Специфична цел од Стратегијата 2.11. Унапредување на родовата еднаквост во културата, со која се очекува од Министерството за култура да постигне зголемено учество на жени во проектите за култура и воведување родова статистика за носителите на проекти, посебно очекуван резултат 2.11.2 Родовите прашања да бидат повидливи во културните настани и 2.11.3 Промовирани авторки во македонска книжевност и преведени дела од странски авторки. Исто така, програмата е поврзана со *Годишната програма на Министерството за култура за 2022 година од областа на литературата и издавачката дејност*, врз база на Годишните конкурси за 2022 година по дејности и *Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност за 2022 година со Пријава за проект од областа на литературата и издавачката дејност за 2022 година*, каде што во приоритетите под точка 9. стои *Поттикнување на литературното творештво на жени авторки од Република Северна Македонија*.

Досегашните практики укажуваат дека застапеноста на жените во културата е на задоволително ниво во однос на вработени лица во установите од културата, и тоа во националните установи заклучно со февруари 2022 година е утврдено дека вкупниот број вработени лица изнесува 3 038, од кои: мажи се 1 558 лица (51,28 %), а жени се 1 480 лица (48,72 %).

Во однос на учеството во проекти поддржани преку Годишните конкурси на Министерството за култура по одделни дејности, за да се добијат точни информации од аспект на родова статистика во поглед на застапеноста на жените и мажите, се води статистика за бројот на жени и мажи што се носители на проекти. Со цел добивање точна слика за родовата застапеност на носителите на проектите, Министерството за култура, почнувајќи од 2021 година, во конкурсните формулари за дејностите што се финансираат со Годишните конкурси за финансирање проекти од национален интерес во културата, вовеле графа во која подносителот на проектите треба да наведе број на мажи/жени кои аплицираат, како и за учесниците/авторите во проектите.

Така, во 2021 година во програмата за издавачка дејност од поддржани 499 проекти, од кои 403 книги и 53 списанија, 39 % од вкупно поддржаните автори/преведувачи/уредници се жени.

Очекувани резултати од програмата

- Зголемување на бројот на поддржани изданија од авторки, преведувачки или уреднички на списанија.
- Промовирани домашни авторки на македонска книжевност.
- Промовирани странски авторки преку преведени и издадени дела во Република Северна Македонија.
- Промовирани дела од домашни авторки издадени во други земји и преведени на странски јазик.
- Родовите прашања се повидливи во поддржаните културни настани во областа на издаваштвото.

Надворешни показатели

- Број на поддржани книги од авторки (писателки), преведувачки и уреднички на книжевни изданија.
- Број на поддржани изданија што обработуваат теми од областа на родовите прашања, родот и родовите политики во културата и во општеството.
- Број на поддржани и реализирани настани што ја опфаќаат литературата и книжевноста, што се фокусираат на родот и родовите идентитети.

Предложените интервенции од страна на Министерството за култура се во насока на поттикнување зголемено учество на жени во проекти од културата со акцент на литературата и книжевноста, како и промоција на проекти чија цел е да ги обработат родовите прашања и родовите политики во општеството, прашањето за еднаквоста на жените наспроти мажите. Родовата нееднаквост во областа на културата може да се намали со директно стимулирање и финансирање проекти што ја истражуваат позицијата на жената и мажот во историјата, но и проекти од

областа на создавање тековно творештво и современа уметност, како и истражувања во културата, кои критички ги обработуваат социјалните, етичките, естетските и други аспекти во општеството од областа на родовите политики, позицијата на жените и мажите, но и на маргинализираните групи и сексуалните малцинства.

Родовата нееднаквост може да се намали и со финансирање проекти чиишто подносителите, автори се жени, но и проекти што треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во областа на културата.

Поврзаност на програмата со Стратегијата за родова еднаквост 2022 – 2027

Вклучувањето на родовата еднаквост во културата, од законски аспект, е регулирано со Уставот на Република Северна Македонија и со Законот за еднакви можности на жените и мажите, а интегрирањето на родовата перспектива во Министерството за култура се одвива преку политиките, стратегиските документи и буџетот на Министерството за култура, каде што при изготвување на годишниот буџет, се издвојува и по една буџетска програма со родовосензитивни карактеристики.

Програмата е поврзана со Нацрт-стратегијата за родова еднаквост (2021 – 2026), која е во собраниска процедура за усвојување, и тоа во согласност со Специфична цел од Стратегијата 2.11. Унапредување на родовата еднаквост во културата, со која се очекува од Министерството за култура да се постигне зголемено учество на жени во проектите за култура и воведување родова статистика за носителите на проекти, посебно, очекуван резултат 2.11.2 Родовите прашања да бидат повидливи во културните настани и 2.11.3 Промовирани авторки во македонска книжевност и преведени дела од странски авторки. Исто така, програмата е поврзана со Годишната програма на Министерството за култура за 2023 година од областа на литературата и издавачката дејност, врз база на Годишните конкурси за 2023 година по дејности и Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност за 2023 година со Пријава за проект од областа на литературата и издавачката дејност за 2023 г., каде што во приоритетите под точка 9. стои Поттикнување на литературното творештво на жени автори од Република Северна Македонија.

Министерството за култура својата програма ја формира врз база на распишани конкурси, во согласност со одредбите од Законот за култура („Службен весник на Република Македонија“ бр. 31/98, 49/03, 82/05, 24/07, 116/10, 47/11, 51/11, 136/12, 23/13, 187/13, 44/14, 61/15, 154/15, 39/16, 11/18 и 11/18). Така, во 2023 година во Буџетот на Министерството за култура средствата се распределуваа врз база на распишани Годишни конкурси за финансирање проекти од национален интерес во културата за 2023 година по дејности и области, со кои се

финансираат проекти и програми од национален интерес на националните установи од областа на културата, на физички и на правни лица, а под правни лица се подразбираат установи од областа на културата (локални или приватни), здруженија, сојузи, асоцијации, трговски друштва, трговци поединци и слично, регистрирани во Република Северна Македонија за дејности од областа на културата. На конкурсите беа финансирани проекти во следниве дејности и области:

- заштита на културното наследство (музејска дејност и заштита на нематеријалното културно наследство, библиотечна дејност, заштита на недвижно културно наследство и заштита на аудиовизуелни добра);
- визуелни уметности, архитектура и дизајн;
- музичка и музичко-сценска дејност и фолклор;
- драмска дејност;
- литература и издавачка дејност;
- меѓународна соработка;
- интердисциплинарни проекти.

Во рамките на Буџетот на Министерството за култура за 2023 година, како и во програмата што се добива врз основа на објавените конкурси, не се одвојуваат наменски и директни буџетски средства за програми што се родовосензитивни, меѓутоа во конкурсните критериуми содржани во Годишните конкурси за финансирање проекти од национален интерес по одделени дејности и области во културата за 2023 година, кај поголемиот број од дејностите и областите е воведен општ приоритет за вреднување на проектите, односно дека тие може да бидат „Проекти наменети за лица со посебни потреби или лица од социјално ранливи категории или маргинализирани групи и сл.“.

Оваа програма е остварување на дел од стратегиските насоки и приоритети зададени во Националната стратегија, односно приоритетот 4.8. Независен културен сектор, како еден од клучните фактори во создавањето на новите модели на практикување на културата. Исто така, независниот сектор има влијание врз критичкото промислување на културата и во евалуацијата на одлучувачките процеси во културните политики. Европските културни практики говорат за клучно учество на независниот културен сектор во сите сегменти во културата на локално и на централно ниво. Целта е културната и уметничката продукција да се етаблираат како неодминлив сегмент преку кој граѓанинот ќе може да го преобликува општеството. Според својата организациска и содржинска структура, независниот културен сектор може да го трасира ваквиот пат на градење културна политика втемелена врз принципите на демократизација, демонополизација, децентрализација и творечка автономија.

Во програмата за *Интердисциплинарни проекти* се опфаќаат проекти во кои се директно вклучени и родовите политики, и тоа родовите принципи.

Во пријавата за *Интердисциплинарни проекти*, која содржи две (2) категории проекти: *Интердисциплинарни* и *Нови модели на јавни простори во културата*, наведено е дека може да се аплицира за Интердисциплинарни проекти, категорија 1, точка 1.1 Подготовка и реализирање на проекти кои содржат активности од различни области на уметноста или интеракција на активности од областа на уметноста и

од други дејности, како, на пример: уметност и наука, уметност и технологија, уметност и родови политики, уметност и образование итн., а како приоритети се дадени:

1. проекти кои поттикнуваат учество на млади уметници од Република Северна Македонија;
2. проекти кои поттикнуваат интеркултурен дијалог;
3. проекти кои применуваат алтернативни, гранични и експериментални уметнички изрази;
4. проекти наменети за лица со посебни потреби или за социјално ранливи категории и сл.;
5. проекти кои работат на развој, управување и тестирање на нови модели на јавни простори и културни содржини кои одговараат на потребите на современата културно-уметничка сцена и во поширок контекст се општествено релевантни за заедницата;
6. проекти кои стимулираат интерсекторско поврзување меѓу јавниот и независниот културен сектор.

Оваа категорија проекти се финансира од Програмата 72 – Трансдисциплинарни проекти во Министерството за култура, а се води преку Одделението за креативни индустрии и интердисциплинарни проекти, Сектор за дејности од областа на културата и уметноста.

Родовата нееднаквост во областа на културата може да се намали со директно стимулирање и финансирање проекти што ја истражуваат позицијата на жената и мажот во историјата, но и проекти од областа на создавање тековно творештво и современа уметност, како и истражувања во културата, кои критички ги обработуваат социјалните, етичките, естетските и други аспекти во општеството од областа на родовите политики, позицијата на жените и мажите, но и на маргинализираните групи, трансродовите лица и сексуалните малцинства. Родовата нееднаквост може да се намали и со финансирање проекти чии подносителите и автори се жени, но и проекти што треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во културата, со цел овие пречки да бидат отстранети преку обезбедување институционална или финансиска поддршка и слично.

Преку воведување на финансирањето проекти што се однесуваат на ранливите категории (лица со посебни потреби или социјално ранливи категории или маргинализирани групи и слично) во општите конкурсни критериуми, како и со воведувањето на родовите политики како посебна тематска целина во Конкурсот за финансирање проекти од национален интерес за 2023 година и интердисциплинарните проекти, директно се стимулира поддршка на родовите политики и еднаквите можности како категорија во програмите на Министерството за култура. Родовиот принцип и досега индиректно бил вклучен во програмите на Министерството за култура од аспект на поддршка на голем број жени уметници и творци и проекти на стручни лица во дејностите од културата, но и од аспект на обработени теми во областа на заштитата на материјалното и нематеријалното културно наследство од историска перспектива.

Министерството за култура, преку родово-буџетската анализа, прави обид да ги интегрира родовите аспекти во програмите од областа на културата со цел да го придвижи намалувањето на родовиот јаз и редефинирањето на улогата на жената во македонската култура и уметничка историја. Ваквите определби се во согласност со напорите на Владата на Република Северна Македонија да ја унапреди еднаквоста на жените и мажите и да промовира вредности со кои ќе се намалат стереотипите и да се поттикне еднаквоста во сите сфери на општественото живеење.

ОСВРТ КОН ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ ВО 2023 ГОДИНА

Уметничко творештво и дејности од областа на културата

- Реализација на програми во услови на рамномерен културен развој на територијата на цела Република Северна Македонија преку поддршката на голем број проекти во рамките на Годишната програма на Министерството, преку реализација на традиционални манифестации.
- Локален културен развој – Во функција на дисперзија на културата и создавање општествен амбиент за поттикнување на креативноста на регионално и на локално ниво, МК перманентно реализира содржини во сите општини во РСМ. Целта на оваа мерка е подвижност на установите и достапност на културните содржини од поголеми урбани средини, пред сè, од главниот град во помалите центри, особено во руралните населени места.
- Поддржани проекти во рамките на манифестацијата „Град на културата за 2022 година“ со цел да се создадат услови за рамномерен културен развој и да се овозможи достапност на културните вредности за граѓаните, како и да се поттикне заживувањето на културата на локално ниво.
- Збогатување на културната понуда на лицата со посебни потреби – Тргувајќи од начелото на рамноправна положба на сите граѓани и корисници на културните добра на РСМ, МК доследно го имплементира граѓанскиот концепт во културата. Правото на култура во однос на оваа категорија граѓани, МК го развива во два сегмента: достапност на културните вредности преку обезбедување технички пристап до културните настани и создавање предуслови за развој на нивното творештво преку развивање програми и проекти.
- Развивање навики за културна перцепција кај децата. Проектот предвидува реализација на циклуси на програмски содржини од сите уметнички дејности наменети за децата и младинци. Проектите се дел од програмите од национален интерес на МК и имаат едукативна и воспитна функција. Целта е тие да влијаат врз перцепцијата на младата публика со афинитети за учество во културниот живот.
- Активно учество на граѓанскиот сектор во културната програма на национално ниво.
- Одбележани јубилеи на значајни личности од областа на културата и уметноста во рамките на програмите од национален интерес.
- Поддржани стручни и дефицитарни кадри на додипломски и постдипломски студии што претежно ги нема во нашата земја, а се застапени на високообразовните установи и на факултетите во повеќе земји во светот, во рамките на Конкурсот за стручни и дефицитарни кадри.
- Поддржани самостојни уметници кои ја остваруваат и ја промовираат културата во земјава и во странство на кои Министерството им ги исплатува персоналниот данок, пензиското осигурување и здравственото осигурување.

- Поддржани проекти на Конкурсот за учество во финансирање проекти за манифестацијата „Цртај на македонски јазик“ во 2023 година, со цел да се обезбедат услови за создавање нови форми на културно изразување во кои преку различни медиуми ќе се користи македонскиот јазик, а со кои ќе се раздвижи културната понуда.
- Поддржани проекти на Конкурсот за учество во финансирање проекти за манифестацијата „Култура во лето“ во 2023 година, со цел да се обезбедат услови за создавање нови форми на културно изразување во кои преку различни медиуми ќе се стимулира творештвото на млади лица, а со кои ќе се осовремени и ќе се раздвижи културната понуда во летниот период.

Во рамките на програмите од национален интерес се реализираат и се поддржуваат: музички проекти, проекти од литература и издаваштво, драмски проекти, ликовни проекти, проекти на здруженија на граѓани во рамките на сите дејности од областа на културата и меѓународни манифестации и интердисциплинарни проекти.

Заштита на културното наследство

Во рамките на Годишната програма од областа на заштитата на недвижното културно наследство (50) беа одобрени вкупно 127 проекти, од кои: 110 проекти на 10 национални установи, 3 проекти на 2 локални музејски институции, 1 проект на други буџетски корисници, 11 проекти од 11 правни субјекти и 3 проекти на 3 поединци – физички лица. Во оваа област во 2023 година, вкупниот буџет во висина од 62.534.322,00 ден. беше распределен за: годишните програми на националните установи – 61.452.322,00 денари; другите корисници – 2.082.000,00 денари.

Програма 81 е финансирање на заштитата на аудиовизуелните добра и со оваа буџетска програма во 2023 година се финансира една национална установа со 5 проекти, со средства во износ од 5.900.000,00 денари.

Во делот на музејската дејност и заштитата на нематеријалното културно наследство (Програма 80) беа поддржани 264 проекти од областа на археологијата, етнологијата, историјата, историјата на уметноста, природонауката и заштитата на нематеријалното културно наследство, и тоа: 181 проект на национални установи, 25 проекти на локални музејски установи, 8 проекти на други буџетски корисници, 43 проекти на здруженија на граѓани и НВО и 7 проекти на поединци – физички лица. Одобрениот буџет за реализација на Програмата за 2023 година изнесува вкупно 31.578.500,00 денари.

Во 2023 година, од областа на библиотечната дејност се финансирани вкупно 159 проекти, од кои 125 се проекти за остварување на годишната програма на националните библиотечни установи. Поддржани се 34 проекти на учесници на Годишниот конкурс за учество во финансирање на националниот интерес во културата за 2023 година, од кои: 27 се на локални библиотечни установи, 6 се на здруженија на граѓани и еден на физичко лице. Во однос на доделените средства за кои се склучени договори со сите учесници, со буџетот за 2023 година се поддржани проекти во вкупен износ од 16.114.794,00 денари. Со 11.161.334,00 денари се поддржани годишните програми на националните установи, а со 3.640.450,00 денари се поддржани проекти на другите корисници.

Меѓународна културна соработка

На Годишниот конкурс за поддршка на проекти од национален интерес за 2023 година, во делот на меѓународната дејност пристигнаа вкупно 434 апликации од други корисници, од кои 292 во рамките на билатералната и мултилатералната соработка. Од нив беа поддржани 136 проекти. Поддршката за овие проекти овозможи: претставување на книжевното творештво на авторите од Република Северна Македонија во Истанбул, претставување на нашите театри особено во земјите од регионот, настапи на младите музички уметници Арда Мустафаоглу, Ева Богоевска, Инес Неделковска, Билјана Камчева, Љубица Малинова, како и на веќе етаблираните солистички имиња коишто имаат долгогодишна дејност (како: Весна Гиновска-Илкова, Гордана Јосифова Неделковска, Страшо Темков, Горан Начевски, Ерхан Шукри, Ермал Мехмети, дуото *Кировски*, Дино Имери, групата „Баклава“, рок-групата „Културно-уметнички работници“ и др.) на повеќе концертни сцени низ светот. Во согласност со приоритетите во финансирањето, Министерството за култура ја овозможи и реализацијата на проектите наменети за промоција на активностите на лица, особено од помладата популација, со специфики, како, на пример, Друштвото за услуги „Данцерс униited ДОО“ од Скопје и Здружението на граѓани за деца, млади, возрасни, родители и лица со посебни потреби „Еурека културен центар“ од Скопје.

Во однос на фолклорната дејност, пред европската и пред светската јавност во 2023 година се претставија: културно-уметничките друштва со долгогодишна традиција (КУД „Илинден“ од Битола, КУД „Бајрам Шабани“ од Куманово, КУД „Дримкол“ од Вевчани, АКУД „Мирче Ацев“ од Скопје, АНПИ „Емин Дураку“ од Скопје, АНПИ „Ибе Палиќуќи“ од Скопје, КУД „Григор Прличев“ од Скопје и др.), друштва што бележат значителен подем во дејствувањето во последните години (КУД „Блажевски“ од Скопје, АНПИ „Јонче Христовски“ од Скопје, Здружение на млади за човекови права, антикорупција и самовработување „ЕСЕ“ од Скопје), друштва што негуваат изворен фолклор (Фолклорен ансамбл „Китка“ од Истибања) и ја негуваат културата на заедниците што егзистираат во Република Северна Македонија (КУД „Јени Јол“ од Скопје, КУД „Љиљан“ од Скопје, КУД „Бранко Чајка“ од Тетово и др.).

Во визуелната уметност, архитектурата и дизајнот беше поддржана реализацијата на проекти на етаблирани автори, како: Ивана Урошевиќ, Осман Демири, Тони Васиќ, Сергеј Андреевски, Решат Амети и др., како и групни претставувања на автори кои на меѓународната јавност ѝ нудат поширока слика за современата македонска ликовна сцена. На Конкурсот пристигнаа вкупно 142 пријави на физички лица и на граѓански здруженија и за претставување во културно-информативните центри во странство, од кои беа поддржани 49 проекти. Во делот на билатералната и мултилатералната соработка, до Министерството за култура беа доставени и предлози за реализација на 106 проекти на 42 национални установи, од кои беа прифатени 51 проект.

Во контекст на мултилатералната соработка, во 2023 година Република Северна Македонија, преку Националната комисија, продолжи со активно учество во програмите и иницијативите на УНЕСКО и активно ги промовираше нејзините активности и иницијативи во областа на културата, образованието, науката, комуникациите, информациите, програмите за млади и граѓанското општество, човековите права, како на национално така и на регионално и меѓународно ниво. Треба да се истакнат и активностите на Министерството за култура во рамките на

членувањето во: Меѓународната фондација „Форум на словенските култури“, Меѓународната организација на франкофонијата, Советот на министри за култура – CoMoCoSEE и Европската мрежа за преводи „ТРАДУКИ“.

Во 2023 година, акцентот беше ставен на активностите околу „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“ што како добро е впишан на Листата на УНЕСКО за светско наследство. Во таа насока, до УНЕСКО беше доставен заедничкиот Извештај со Република Албанија за состојбата со заштитата на „Природното и културното наследство на Охридскиот Регион“ со Стратегискиот план за рехабилитација на природното и културното наследство на Охридскиот Регион. Овие активности овозможуваат задржување на статусот на Охридскиот Регион на Листата на УНЕСКО за светско наследство.

Исто така, во контекст на соработката со УНЕСКО, во март 2023 година, по повод Светскиот ден на поезијата, во седиштето на УНЕСКО беше реализиран меѓународен симпозиум со кој се одбележа јубилејот „100 години од раѓањето на Ацо Шопов“.

До крајот на 2023 година беше предвидена реализација на повеќе активности за продлабочување на соработката со УНЕСКО, меѓу кои и учеството на делегација од Република Северна Македонија на Генералната конференција во Париз во ноември.

Интегрирање во Европската Унија во областа на културата

Програма „Креативна Европа на ЕУ“ 2021 – 2027

Врз основа на Поканата на Европската комисија од март 2022 година за поднесување предлог (CREA-Cross-sectoral-2022-CEDESKS-IBA), Канцеларијата (потпрограми Култура и МЕДИА) ја подготви својата прва апликација која беше доставена до Извршната агенција (EACEA) во согласност со крајниот рок, 15 јуни 2022 година. По нејзината евалуација од страна на донаторот, Канцеларијата ја спроведе постапката за онлајн администрирање на апликацијата за потпишување на грант-договорот (GAP). Во меѓувреме беше спроведена постапката за промена на „LEAR“ во Министерството за култура. Двогодишниот „Грант-договор бр. 101101834 – CED МК“ (2023 – 2024) беше потпишан на 21 декември 2022 година меѓу Извршната агенција за образование и култура, Министерството за култура и Агенцијата за филм, а Канцеларијата официјално започна да го спроведува од 1 јануари 2023 година.

Во согласност со актуелниот меѓународен договор, Министерството и Агенцијата за филм во периодот од март 2022 година до март 2023 година извршија уплата на националната контрибуција – влезен билет за учество на нашата држава во Креативна Европа за 2022 година, а во

согласност со крајниот рок, на 16 јуни 2023 година беше извршена уплата за учество на нашата држава во потпрограмата Култура (на 28 јуни 2023 година е извршена уплата за учество во потпрограмата МЕДИА).

Во периодот од мај 2022 до мај 2023 година, Канцеларијата за Креативна Европа – потпрограма Култура ги реализираше следниве оперативни и програмски активности:

(1) Одделението за Креативна Европа – потпрограма Култура организираше 5 информативни сесии во Скопје, Гостивар, Тетово, Велес и во Штип (24 – 27 јануари 2023 г.) за потпрограмата *Култура* и двете категории: *Проекти за соработка* и *Циркулација на европски книжевни дела*.

(2) Техничка помош за заинтересираните апликанти за повиците за категориите *Проекти за соработка* и *Циркулација на европски книжевни дела*.

(3) Промоција на поддржани проекти во рамките на програмата Креативна Европа – потпрограма Култура.

(4) Медиумска промоција на програмата, на актуелните повици и на успешните проекти преку електронските медиуми, веб-страницата и фејсбук-профилот на Министерството за култура.

(5) Учество на состаноци на мрежата на Креативна Европа и следење различни тренинзи и „вебинари“ преку платформата „Тимс“.

(6) Индивидуални консултации со заинтересирани апликанти.

(7) Во тек е подготовка на податоци за нова веб-страница на Канцеларијата со дополнителни алатки.

(8) Активности поврзани со механизмот на кофинансирање на поддржаните проекти од потпрограмата *Култура* и негово редицајнирање во согласност со критериумите на новата, односно актуелната програма на ЕУ.

(9) Активно учество во процесот на подготовка на документот за Билатералниот скрининг за Кластер 6, Поглавје 3.26 и негова презентација од страна на Одделението за Креативна Европа – потпрограма Култура, а кој се одржа на 30 мај во Европската комисија во Брисел.

Поддржани проекти

- **Категорија „Проекти за европска соработка“**

Во рамките на повиците за аплицирање објавени во 2022 година од актуелната програма Креативна Европа 2021 – 2027, во согласност со досегашните објавени официјални резултати за категоријата „Проекти за европска соработка“ во рамките на потпрограмата *Култура*, поднесени се 46 апликации во кои учествуваат македонски културни оператори, а се поддржани 21 проект со одобрен ЕУ-грант од 431.184,30 евра.

- **Категорија „Циркулација на европски книжевни дела“**

Финансиската поддршка на ЕУ за оваа категорија изнесува приближно 590.000,00 евра наменети за 9 проекти на 10 македонски организации.

- **Интерсекторска програмска линија**

Во рамките на интерсекторската програмска линија, поддржани се 2 проекта со вкупен ЕУ-грант од 142.633,00 евра.

Соработка со Советот на Европа

Претставници од Секторот за европски интеграции редовно учествуваат на состаноци на Управувачкиот комитет за култура, наследство и предел (CDCPP) на Советот на Европа, како и на други настани поврзани со програмата „Културни рути“ на Совет на Европа, при што се разгледуваат и можностите за конкретна соработка во сферата на културата со цел развој на културниот туризам и општиот економски развој на државата.

Во функција на зајакнување и продлабочување на соработката со Советот на Европа во рамките на Програмата за културните рути, Република Северна Македонија од 16.9.2022 година официјално пристапи кон Проширениот парцијален договор за културните рути на Советот на Европа (EPA), со сите права и обврски што произлегуваат од него, а во тек е постапката и за зачленување на ЈНУ „Институт за старословенска култура“ – Прилеп во асоцијацијата на „Културна рута на Св. Кирил и Методиј“, која е од голем интерес за нашата држава.

Министерството за култура редовно и навремено ги намирува обврските за уплата за влезниот билет за учество на македонските субјекти во културните рути. Така, и оваа година во текот на март, Секторот за европски интеграции ја има намирено обврската за уплата на влезниот билет за Програмата за културните рути, во вкупен износ од 8.520,87 евра.

Инструмент за претпристапна помош и друга странска помош

Во текот на 2023 година продолжи националното кофинансирање на проектот „Конзервација и ревитализација на културно-туристичкиот комплекс Св. Ѓорѓи – Старо Нагоричане“, еден од најзначајните проекти поддржани преку ИПА кој се имплементираше во рамките на првата компонента ТАИБ 2009 – Помош при транзиција и институционална надградба.

Министерството за култура и оваа година продолжи да го финансира овој проект во согласност со Анексот на Основниот договор бр. 37-2234/1 од 23.2.2022 година, склучен меѓу Министерството за култура и НУ Национален конзерваторски центар – Скопје, и доставениот ревидиран

Динамичен и финансиски план бр. 08-32/2 од 31.01.2023 година, за периодот 2022 – 2024 година, во вкупен износ од 16.350.000,00 денари, распределен по годишни фази, и тоа:

- за 2023 г. се предвидени 9.150.000,00 денари;
- за 2024 г. се предвидени 7.200.000,00 денари.

Во рамките на Годишниот конкурс на Министерството за култура за финансирање програми и проекти од национален интерес во културата за 2023 година, одобрени се финансиски средства за поддржување вкупно 8 проекти од областа на европските интеграции, на 5 национални установи, во вкупен износ од 555.285,00 денари.

Склучени се 5 договори со националните установи за учество во финансирање на нивните програмски активности во областа на европските интеграции, а се исплатени средства на 5 национални установи во вкупен износ од 529.785,00 денари за реализација на нивните проекти и за членарини.

Во однос на програмите за прекугранична соработка на РС Македонија со соседните земји (Р Грција, Р Бугарија, Р Албанија, Р Косово и Р Србија), претставници од Секторот за европски интеграции, како членови на комисијата за следење на овие програми, редовно доставуваат коментари и забелешки во однос на процедурите и активно учествуваа на состаноците одржани во текот на оваа година.

Исто така, претставник од Секторот за европски интеграции, како член/заменик-член, учествуваше на состанокот на Комитетот за следење на ИПАРД-програмата 2014 – 2020, кој се одржа на 29 март 2023 година во Струмица.

Усогласување и усвојување на правото на ЕУ

Во текот на 2023 година, на квартално ниво се реализирани активности – планирање, подготовка, следење и известување – за имплементација на Националната програма за усвојување на правото на Европска Унија (НПАА) Поглавје 26 и ажурирање на матрицата. До Министерството за образование и наука, со кое заедно го претставуваме Поглавјето 3.26, беа доставувани квартални извештаи за реализирани активности (тековна состојба, краткорочни и среднорочни приоритети), кои се однесуваа на:

1. Креативна Европа (Култура и Медиа)
2. УНЕСКО
3. Меѓународна конвенција на УНЕСКО за заштита и унапредување на различноста на културните изрази и Охридски Регион

4. Законодавство
5. Креативни индустрии.

Дополнително, по барање на Секретаријатот за европски прашања, Министерството за култура доставува ажуриран придонес кон извештајот на Европската комисија за Република Северна Македонија. Последниот извештај беше доставен за периодот март 2022 – март 2023 година. Ажурираниот придонес се однесува на следниве области од културата:

1. Имплементација на стратегијата на Министерството за култура.
2. Меѓународна конвенција на УНЕСКО за заштита и унапредување на различноста на културните изрази.
3. Креативна Европа (Култура и Медиа).

Исто така, во јуни 2023 година, до Секретаријатот за европски прашања беше доставен писмен материјал за подготовка на Министерството за култура за учество на деветнаесеттиот Поткомитет за иновации, информатичко општество и социјална политика на 21.9.2023 година. Истиот материјал на англиски јазик беше доставен до Секретаријатот за европски прашања во август 2023 година. Материјалот за Поткомитетот опфаќаше информации за:

1. Креативна Европа и Медиа
2. Легислатива
3. Заштита на културно наследство, старите чаршии.

Преговарачки процес со Европската Унија

На 18 октомври 2022 година во Брисел, министерката за култура на РСМ учествуваше на објаснувачкиот состанок на Европската комисија за Поглавје 3.26 (Образование и култура).

Билатералниот скрининг за Поглавје 3.26 се одржа на 30 мај 2023 година во Брисел. На состанокот учествуваше министерот за култура, како и дел од работната група назначена од министерот. Во периодот од февруари до мај 2023 година, работната група работеше на подготовка на одговори на прашањата што беа добиени од Европската комисија, како и на подготовка на Презентација за културните политики на Република Северна Македонија.

Родово одговорно буџетирање

Родовото буџетирање е вградено во програмата на Министерството за култура во областа на интердисциплинарните проекти, во програмските приоритети на некои од националните установи од областа на културата кои дејствуваат во областа на музејската дејност и нематеријалното културно наследство и во другите дејности во културата кои се поддржани и финансирани од Министерството за култура. За таа цел, во конкурсните пријави за Годишните конкурси за 2023 година, кои беа објавени во октомври 2022 година, беше воведена графа во која требаше да се наведе број на лица кои се носители на проектите по пол/род. Истата практика продолжи и во конкурсните пријави за 2024 година.

Ставовите и верувањата за правилното родово однесување во целокупната културна средина произлегуваат од усвојувањето на современите тенденции и критички правци во современата естетска и критичка мисла, современата антрополгија, родовите студии, современата теорија на уметноста, а оттаму како интердисциплинарен пристап произлегуваат нови уметнички и естетски практики кои ја третираат уметноста не само како чин на естетско облагородување и исполнување на естетските пориви на уметникот, но и како поле за воспоставување современа дебата преку уметноста/културата за новите социјални превирања во општеството и како можност за воспоставување социјални и општествени промени.

Воведувањето на концептот за родова еднаквост на жените и мажите во сите институции и унапредувањето на родовата еднаквост претставуваат врвен приоритет на Министерството за култура на Република Северна Македонија, имајќи предвид дека родовата еднаквост е еден од клучните аспекти за просперитетот на целото општество и обврска за државата која произлегува од Агендата за одржлив развој 2020 – 2030 година.

По успешното вклучување на родовата перспектива како важен елемент во процесот на стратешкото планирање од страна на Генералниот секретаријат при Владата, а по препорака од Министерството за труд и социјална политика, еднаквите можности како и родовоодговорното буџетирање се неизоставен сегмент во работата на културата. Почитувањето и имплементацијата на елементите на родовата еднаквост, родовоодговорното буџетирање и еднаквите можности може да се увидат преку годишните извештаи што Министерството за култура ги доставува до Министерството за труд и социјална политика.

Во согласност со обврските од Законот за еднакви можности на жените и мажите („Службен весник на РМ“ бр. 6/2012, 166/2014), Министерството за култура, во рамките на својот буџет, а во согласност со потпишаната Родово-буџетска изјава за 2023 година, како

родовосензитивни програми ги одредува Програма 10 – Литературна и издавачка дејност и Програма 72 – Интердисциплинарни дејности, со директно стимулирање и финансирање (во согласност со приоритетите дадени во Годишниот конкурс) проекти чии подносителите се жени, но и проекти што треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во областа на културата.

За Литература и издавачка дејност, интегрален дел од Годишниот конкурс за проекти од национален интерес во културата за 2023 година, од Буџетот на Министерството за култура за ставката 464 се обезбедени 55.000.000,00 денари.

Програмата ги опфати следниве видови проекти:

1. Монографски публикации
    - Литература од домашни автори – се прифаќаат пријави за сите книжевни жанрови и родови: поезија, проза, драма, хибридни форми, илустрирани книги (графички романи, литература за деца и сл.).
    - Преводи на сите книжевни жанрови и родови од странски јазици на македонски јазик или на јазиците на другите заедници во Република Северна Македонија.
    - Академски и стручни публикации од домашни автори (од хуманистичките и општествените науки, коишто се фокусираат на различни аспекти на книжевноста и/или културата).
    - Преводи на значајни академски и стручни публикации директно од јазикот на оригиналот (од хуманистичките и од општествените науки, коишто се фокусираат на различни аспекти на книжевноста и/или културата).
  2. Сериски публикации
    - Списанија за литература и/или култура кои се објавуваат периодично во печатена форма.
  3. Електронски публикации
    - Монографски публикации објавени во електронска форма (оригинална и преведена книжевност, стручни и академски книги кои ја истражуваат книжевноста и/или културата, преводи на значајни академски и стручни книги кои ја истражуваат книжевноста и/или културата и сл.).
    - Сериски публикации објавени во електронска форма (списанија за литература и/или култура).
- Се користат следниве приоритети:
- Поттикнување на литературното творештво со високи уметнички вредности од автори од Република Северна Македонија.
  - Поттикнување на литературното творештво на млади автори од Република Северна Македонија.

- Поттикнување интеркултурен дијалог.
- Изразување, негување и афирмирање на културниот идентитет на заедниците во Република Северна Македонија.
- Објавување двојазични или повеќејазични литературни дела.
- Поттикнување преводи на автори од Република Северна Македонија на јазиците на заедниците во Република Северна Македонија.
- Преводи на сите книжевни жанрови и родови од странски јазици на македонски јазик или на јазиците на другите заедници во Република Северна Македонија.
  - Поттикнување на издавачките куќи со конзистентна издавачка политика, кои имаат свој план за дистрибуција на изданијата (преку своја дистрибутивна мрежа или преку договори за дистрибуција со постојните мрежи за дистрибуција на публикации во Република Северна Македонија).
  - Поттикнување на литературното творештво на жени авторки од Република Северна Македонија.
  - Поттикнување проекти од мали и независни издавачки куќи со конзистентна издавачка политика.
  - Одбележување значајни јубилеи и датуми во 2023 година поврзани со домашни автори и значајни манифестации (25, 50 и 100 години).
  - Поттикнување на учеството на лица со посебни потреби, на лица во социјален ризик, на маргинализирани групи или на групи со помалку можности.

На Конкурсот се јавија вкупно 1090 апликанти, од кои: физички лица – 116 проекти чии носители беа жени и 164 проекти чии носители беа мажи; правни субјекти – 303 пријави чии носители беа жени и 507 пријави чии носители беа мажи. Изразено во проценти, во 2023 година 38,44 % од вкупниот број пријавени биле жени.

Во 2023 година, во програмата за финансирање на нацрт-годишните програми на националните установи од областа на литературата и издавачката дејност, поддржани се 24 национални установи со 30 проекти, во вкупен износ од 200.079.387,00 денари.

Во програмата за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност – други корисници, во 2023 година се поддржани 1 946 проекти (99 физички лица и 1 847 правни субјекти) со буџет од 42.078.533,00 денари, од кои жени носители се 38, со буџет од 2.796.194,00 денари, додека мажи се 61, со буџет од 5.196.512,00 денари.

Во програмата за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност – манифестации, во 2023 година се поддржани 160 проекти со буџет од 6.679.843,00 денари, од кои две (2) физички лица и 37 правни субјекти. За носителот на проект жена се определени 204.236,00 денари, додека за носителот на проект маж се определени 163.389,00 денари.

За интердисциплинарните проекти – интегрален дел од Годишниот конкурс за проекти од национален интерес во културата за 2023 година финансирани од Буџетот на Министерството за култура од мултидисциплинарната програма 72 – во согласност со програмата, распределен е буџет во износ од 21.800.000,00 денари.

На Конкурсот се јавија 185 апликанти, од кои: физички лица – 25 проекти чии носители беа жени и 27 проекти чии носители беа мажи; правни субјекти – 63 пријави чии носители беа жени и 70 пријави чии носители беа мажи, односно вкупниот процент на жени е 47,56 %.

Министерството за култура во 2023 година финансираше проекти и активности во функција на поправање на стереотипните рамки за улогата на жената во општеството, особено на жените што се припаднички на маргинализираните етнички и социјални групи, како и за потребата од слободно изразување во уметноста за теми што го обработуваат општествениот статус на жената.

Во 2023 година, во рамките на Годишниот конкурс за финансирање интердисциплинарни проекти, поддржани се 86 проекти (21 физичко лице и 67 правни субјекти) со вкупен износ од 2.631.455,00 денари, од кои на 15 проекти носители беа жени, а на 6 проекти беа мажи, со распределен буџет од 2.348.030,00 денари.

Министерството за култура од 2023 година вовеле целосно нова конкурсна апликација за интердисциплинарни проекти, со што ја демонстрира и во практика заложбата за приклучување на македонската култура кон современите и иновативни светски трендови во културата.

1.11. ПРЕГЛЕД НА ПРОГРАМИТЕ И ПОТПРОГРАМИТЕ

Стратешкиот план на Министерството за култура 2023 – 2025 е составен од **6 стратешки програми**:

- 1. Уметничко творештво и дејности од областа на културата.**
- 2. Поттикнување на творештвото преку создавање современи инфраструктурни и технолошки услови за остварување на културата.**
- 3. Заштита на културното наследство.**
- 4. Меѓународна културна соработка.**
- 5. Интегрирање во Европската Унија во областа на културата.**
- 6. Родово одговорно буџетирање.**

1. Стратешката програма **„Уметничко творештво и дејности од областа на културата“** содржи 2 потпрограми:
  - 1.1. Поттикнување на уметничкото творештво и потенцијал за негова одржливост со цел привлекување публика и вклучување во културните активности.
  - 1.2. Унапредување на издавачката дејност.

2. Стратешката програма **„Поттикнување на творештвото преку создавање современи инфраструктурни и технолошки услови за остварување на културата“** содржи 2 потпрограми:
  - 2.1. Создавање современи инфраструктурни услови за остварување на културата.
  - 2.2. Создавање современи технолошки услови за остварување на културата.

3. Стратешката програма **„Заштита на културното наследство“** содржи 5 потпрограми:
  - 3.1. Заштита на недвижно наследство.
  - 3.2. Музејска дејност и заштита на движно наследство.
  - 3.3. Библиотечна дејност и заштита на библиотечно наследство.
  - 3.4. Заштита на аудиовизуелни добра.
  - 3.5. Заштита на нематеријално наследство.

4. Стратешката програма **„Меѓународна културна соработка“** содржи 2 потпрограми:
  - 4.1. Меѓународна соработка на билатерално и мултилатерално ниво и соработка со УНЕСКО и со другите меѓународни организации.
  - 4.2. Мапирање на состојбата, стимулирање и креирање нови форми за меѓународна културна соработка.

5. Стратешката програма **„Интегрирање во Европската Унија во областа на културата“** содржи 2 потпрограми:
  - 5.1. Подготвување и уредување на културните политики на РСМ во согласност со европските искуства, критериуми и стандарди.
  - 5.2. Унапредување на заштитата на авторското право и сродните права и усогласување со директивите на ЕУ од оваа област.

6. Стратешката програма **„Родово одговорно буџетирање“** содржи 2 потпрограми:
  - 6.1. Поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот во РСМ.

- 6.2. Зголемување на бројот на интердисциплинарни уметнички проекти кои ги обработуваат темите со родова проблематика од аспект на подобрување на еднаквите можности на жената и мажот во општеството и подобрување на статусот на жената во општеството.

2.1 ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМА 1: „УМЕТНИЧКО ТВОРЕШТВО И ДЕЈНОСТИ ОД ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА“

А: Оправданост и дизајн на Програмата
<p>Образложение: Програмата „Уметничко творештво и дејности од областа на културата“ произлегува од: Стратешкиот приоритет од член 1 став 1 алинеја 1 од Одлуката за утврдување стратешки приоритети на Владата на Република Северна Македонија во 2024 година: Обезбедување забрзан, одржлив и инклузивен економски раст, повисок животен стандард и квалитетен живот на граѓаните.</p> <p>За остварување на стратешкиот приоритет од член 1 став 1 алинеја 1 од оваа одлука, утврдени се следниве цели:</p> <ul style="list-style-type: none"> – спроведување културна политика што се базира врз клучните вредности на релевантните развојни политики од меѓународен карактер: слобода на творештвото, еднаквост и универзално добро и на најважните движечки принципи: достапност, учество, еднакви услови и права за сите; – стимулирање на креативниот уметнички потенцијал и негување на културниот диверзитет на сите граѓани на Република Северна Македонија независно од етничката, верската, идеолошката, политичката, социјалната, родовата и старосната припадност; – создавање граѓански амбиент на непречена и стимулативна творечка и креативна културна комуникација, со акцент на дистрибуцијата и рецепцијата на културните и на уметничките вредности; – стимулација на развојот на културата во функција на економскиот прогрес, особено на локално ниво.
<p>1. Не произлегува од НПАА и нема поврзаност со пристапни партнерства, како и соодветна идентификација на поглавје и подрачје</p>
<p>Стратешки приоритети и цели на органот на државната управа: градење унитарно, мултикултурно и толерантно општество преку суштинска политичка поддршка со која Република Северна Македонија ќе се гради како граѓанска држава на сите што живеат во неа: Македонци, Албанци, Турци, Срби, Власи, Роми, Бошњаци и сите други помали заедници, во насока на поголема интеркултурна комуникација и градење дух на меѓусебно почитување.</p>
<p>Цели на Програмата:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Спроведување културна политика во која клучните вредности се слободата на творештвото, еднаквоста и универзалното добро, а најважните движечки принципи се достапноста, учеството и еднаквите услови и права на сите. – Унапредување на заемното разбирање, дијалогот и рамноправната вклученост на ранливите и маргинализираните групи во културната продукција и во социокултурниот живот, со што културата ќе се презентира како фактор на општествена кохезија и трансформација.
<p>Показатели за успех на Програмата: Поддржани проекти во културата и достапност на културните вредности за граѓаните и создавање општествен амбиент за поттикнување на креативноста преку реализација на содржини од сите дејности од областа на културата достапни за сите граѓани во РС Македонија, односно поттикнување на креативноста на локално ниво со цел достапност</p>

на културните вредности за граѓаните и нивно масовно користење во општините, збогатување на поддршката на одредени целни групи и на домашното творештво, при што клучните вредности се слободата на творештвото, еднаквоста и универзалното добро, а најважните движечки принципи се достапноста, учеството, еднаквите услови и права за сите.	
Програмата е: (забележете го видот на Програмата) ☒ Хоризонтална ☐ Вертикална	
Потпрограми (компоненти) од Програмата:	
Потпрограма 1: Поттикнување на уметничкото творештво и достапност на културните вредности до граѓаните	Показател за успешност: Достапност на културните вредности за граѓаните и создавање општествен амбиент за поттикнување на креативноста, реализација на содржини од сите дејности од областа на културата достапни за сите граѓани, овозможување еднакви права за сите, како и создавање услови за негување на слободата и разновидноста на творештвото и културниот идентитет. Преку главните носители на културниот живот – институциите и организациите од областа на културата, уметниците и сите луѓе со креативна визија – Министерството за култура поддржува проекти заради создавање услови за достапност на културните содржини од сите дејности од областа на културата за сите категории граѓани во земјава, како и заради давање можност за искажување на нивната креативност и слободно творештво.
Потпрограма 2: Издавачка дејност	Показател за успешност: Со цел унапредување на издавачката дејност, се поддржува литературното творештво воопшто, а особено на младите автори, се поддржува преводот со посебен акцент на квалитетот на преводот, како и интеркултурната димензија во литературното творештво во земјава со соодветно финансиско вреднување на трудот на литературните преведувачи што преведуваат од оригиналниот јазик.
Потпрограма 5: Потпрограма 5: Процес за реализација на децентрализација на постојната мрежа на установи од областа на културата	Показател за успешност: Продолжување на процесот на децентрализација на постојната мрежа на установи од областа на културата.

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Потпрограма 1: Поттикнување на уметничкото творештво и достапност на културните вредности до граѓаните										
План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Реализација и поддршка на проектите на целата територија на државата, со цел создавање услови за достапност на културните	Министерство за култура и корисниците на средствата по програми	Стручна комисија ангажирана во Министерството за култура	јануари 2023	декември 2026	I год. вработени во Секторот за дејности од областа на културата	II год. вработени во Секторот за дејности од областа	III год. вработен во Секторот за дејности од областа	I год. обезбедени во рамките на МК раздел	II год. обезбедени во рамките на МК раздел	III год. обезбедени во рамките на Буџето на

содржини од сите дејности од областа на културата за сите граѓани во РСМ					и уметноста и носителите на проектите	на културата и уметноста и носителите на проектите	на културата и уметноста и носителите на проектите	464/ програми (40, 41, 47, 60, 70 и 72) Нема дополнителни фискални импликации	464/ програми (40, 41, 47, 60, 70 и 72) Нема дополнителни фискални импликации	МК раздел 464/ програми (40, 41, 47, 60, 70 и 72) Нема дополнителни фискални импликации
Вкупно активности во I година:										
Вкупно активности во II година:										
Вкупно активности во III година:										
Вкупно за потпрограма 1:										

Потпрограма 4: УНАПРЕДУВАЊЕ НА ИЗДАВАЧКАТА ДЕЈНОСТ – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Реализација и поддршка на литературно творештво со високи уметнички вредности од домашни автори, поддршка на литературното творештво на	Министерство за култура и корисниците на средствата по програми	Стручна комисија ангажирана во Министерството за култура	јануари 2023	декември 2025	I год. вработени во Секторот за издавачка дејност и носителите на проектите	II год. вработени во Секторот за издавачка дејност и носители на	III год. вработени во Секторот за издавачка дејност и носителите на	I год. обезбеден и средства во рамките на Буџетот на МК раздел 464/ програми (10 и 70)	II год. обезбеден и средства во рамките на Буџетот на МК раздел 464/ програми (10 и 70)	III год. обезбедени средства во рамките на Буџетот на МК раздел

млади автори и на авторки, како и активности што ќе го зајакнат интеркултурниот дијалог						проектите	проектите	Нема дополнителни фискални импликации	Нема дополнителни фискални импликации	464/ програми (10 и 70) Нема дополнителни фискални импликации
Вкупно активности во I година:								354.200.000		
Вкупно активности во II година:									360.000.000	
Вкупно активности во III година:										370.000.000
Вкупно за потпрограма 1:										

Потпрограма 5: ПРОЦЕС ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА НА ПОСТОЈНАТА МРЕЖА НА УСТАНОВИ ОД ОБЛАСТА НА КУЛТУРАТА – План за спроведување

1.2. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМА 2: „ПОТТИКНУВАЊЕ НА ТВОРЕШТВОТО ПРЕКУ СОЗДАВАЊЕ СОВРЕМЕНИ ИНФРАСТРУКТУРНИ И ТЕХНОЛОШКИ УСЛОВИ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КУЛТУРАТА“

A: Оправданост и дизајн на Програмата
Образложение: Програмата Поттикнување на творештвото преку создавање современи инфраструктурни и технолошки услови за остварување на културата произлегува од Одлуката за утврдување на стратешките приоритети на Владата на Република Северна Македонија во 2024 година, стратешки приоритет „обезбедување забрзан, одржлив и инклузивен економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните“, преку кој ќе се оствари следната приоритетна цел „стимулација на развојот на културата во функција на економскиот прогрес, особено на локално ниво“.
2. Не произлегува од НПAA
3. Стратешки приоритети и цели на органот на државната управа: – Обезбедување услови за создавање, остварување и презентирање на македонското културно творештво. – Подобрување на материјалните, техничките и инфраструктурните услови за остварување на културата, како и создавање нови, современи.

<p>Назив на Програмата: Поттикнување на творештвото преку создавање современи инфраструктурни и технолошки услови за остварување на културата</p>	<p>Цел на програмата: 30% од инфраструктурните услови за остварување на културата, како основа за зачувување на нашето културно наследство и нашиот културен идентитет и за презентација на културата, ќе бидат подобрани до 2026 година.</p>
<p>Показатели за успех на Програмата:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изграден објект „Стар театар“ во Струмица. 2. Изграден нов објект наменет за театар и библиотека во Тетово. 3. Изграден нов објект наменет за НУ Турски театар во Скопје. 4. Започната реконструкција со доградба и надградба на објектот што го користи НУ Центар за култура „Марко Цепенков“ – Прилеп, со доградба на дел за Театарот во Прилеп. 5. Извршена реконструкција на објектот на Театарот во Куманово при НУ ЦК „Трајко Прокопиев“ – Куманово. 6. Извршена реконструкција на објектот на НУ ЦК „Бели мугри“ во Кочани. 7. Извршена реконструкција на објектот на НУ ЦК „АСНОМ“ во Гостивар. 8. Започната реконструкција на објектот на НУ Музеј на РС Македонија. 9. Започната реконструкција на објектот на НУ ЦК „Ацо Шопов“ – Штип. 10. Започната реконструкција на објектот на НУ „Антон Панов“ – Струмица. 11. Започната реконструкција на НУ Национална галерија на РС Македонија. 12. Започната реконструкција на објектите што ги користат установите НУ Народен театар Битола и НУ Центар за култура Битола. 13. Комплетна реконструкција на стариот објект на НУБ „Св. Климент Охридски“. 14. Доопремување на библиотеките во РС Македонија со опрема за дигитализација. 15. Доопремување на заводите за заштита на културно наследство и на конзерваторските центри во РС Македонија со опрема за конзервација и реставрација. 16. Осовременување и модернизирање на технологиите и опремата на центрите за култура низ РС Македонија. 	
<p>Програмата е: хоризонтална</p>	
<p>Очекувани резултати (компоненти) од Програмата:</p>	
<p>Потпрограма/Резултат 1: Завршување на изградбата/реконструкцијата на веќе започнатите објекти и нивно ставање во функција:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стар театар во Струмица - Театар и библиотека во Тетово - НУ Турски театар во Скопје - НУ ЦК „Бели мугри“ во Кочани - НУ ЦК „АСНОМ“ во Гостивар - Театарот при НУ ЦК „Трајко Прокопиев“ во Куманово 	<p>Показател за успешност: Изградени/реконструирани објекти, односно завршени реконструкции до крајот на 2026 година.</p>
<p>Потпрограма/Резултат 2: Започнување на изградбата/ реконструкцијата на објекти од областа на културата:</p> <ul style="list-style-type: none"> – НУ Центар за култура „Марко Цепенков“ – Прилеп, со доградба на дел за Театарот во Прилеп – НУ Музеј на РС Македонија – НУ „Антон Панов“ – Струмица 	<p>Показател за успешност: Започната изградба или реконструкција на објектите во 2024 година.</p>

– НУ Национална галерија на РС Македонија – Објекти што ги користат установите НУ Народен театар Битола и НУ Центар за култура Битола	
Потпрограма/Резултат 3: Континуирано тековно инвестициско опремување и одржување на објектите и опремата во државна сопственост што ги користат установите од областа на културата во зависност од обезбедените финансиски средства.	Показател за успешност: Непрекинато функционирање на дејностите од областа на културата во објектите каде што се остварува преку: <ul style="list-style-type: none"> - подобрување на условите за работа во објектите во државна сопственост во кои се остваруваат дејностите од областа на културата до 5 % во однос на секоја претходна година; - поголемо опремување на установите од областа на културата со опрема потребна за остварување на дејностите во културата до 5 % во однос на секоја претходна година.
Потпрограма/Резултат 4: Осовременување и модернизирање на технологиите и опремата на: библиотеките, заводите за заштита на културното наследство, конзерваторските центри и центрите за култура низ РС Македонија.	Показател за успешност: <ul style="list-style-type: none"> - зголемување на бројот на реализирани проекти за дигитализација за 20 % во однос на периодот пред набавката на опремата; - зголемување на бројот на конзервации и реставрации на предмети за 20 % во однос на периодот пред набавката на опремата; - подобрување, поедноставување и зголемување на можностите за претставување во центрите за култура во однос на периодот пред набавката на опремата.

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Програма 1: Поттикнување на творештвото преку создавање современи инфраструктурни и технолошки услови за остварување на културата										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Обезбедување информации и податоци за состојбата на објектите на националните установи од аспект на нивната функционална исправност и нивната потреба од	Сектор за инвестициони работи	Одговорни лица и вработени лица во националните установи од областа на културата	јануари 2024	декември 2026	I год. Вработени во Сектор за инвестициони работи	II год. Вработени во Сектор за инвестициони работи	III год. Вработени во Сектор за инвестициони работи	I год. Не се потребни финансиски средства оваа активно	II год. Не се потребни финансиски средства оваа активно	III год. Не се потребни финансиски средства оваа активно

поправки, тековно одржување, реконструирање и опремување										
Предлог-одлука за давање согласност на Програмата за изградба на нови објекти и за реконструкција, санација и адаптација на постојните објекти што ги користат националните установи од областа на културата за 2022 г.	Сектор за инвестициони работи	Одговорни лица и вработени лица во националните установи од областа на културата	јануари 2024 – 2026	јануари 2024 – 2026	Вработени во Сектор за инвестициони работи			1,355 милион и денари	1,355 милион и денари	1,355 милиони денари
Одобрување проекти по годишни програми за работа на националните установи со проекти за тековно и инвестициско опремување	Комисија формирана од министерот за култура	Одговорни лица и вработени лица во националните установи од областа на културата	јули 2024 – 2026	декември 2024 – 2026	Одделение за инвестиции и осигурување	Одделение за инвестиции и осигурување	Одделение за инвестиции и осигурување	160 милион и денари	160 милион и денари	160 милиони денари

и одржување на објектите и на опремата во државна сопственост											
Следење на реализацијата на доделените договори за проекти по годишни програми за работа на националните установи со проекти за тековно и инвестициско опремување и одржување на објектите и на опремата во државна сопственост	Одделение за инвестиции и осигурување	Одговорни лица и вработени лица во националните установи од областа на културата	јануари 2024 – 2026	декември 2024 – 2026	Одделение за инвестиции и осигурување	Одделение за инвестиции и осигурување	Одделение за инвестиции и осигурување	Предвидено во активно ст 3	Предвидено во активно ст 3	Предвидено во активност 3	
Планирање, донесување и одобрување на Годишната програма за изградба на нови објекти и за реконструкција, санација и адаптација на	Сектор за инвестициони работи	Одговорни лица во Министерството за култура	јануари 2024	декември 2026	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Предвидено во активно ст 2	Предвидено во активно ст 2	Предвидено во активност 2	

постојните објекти што ги користат националните установи од областа на културата											
Следење и реализација на Годишната програма за изградба на нови објекти и за реконструкција, санација и адаптација на постојните објекти што ги користат националните установи од областа на културата	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Одговорни лица во Министерството за култура	јануари 2023 – 2025	декември 2023 – 2025	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Одделение за следење и реализација на инвестициони објекти	Предвидено во активно ст 2	Предвидено во активно ст 2	Предвидено во активност 2	
Вкупно активности во I година:								1,515 милиони денари	1		
Вкупно активности во II година:									1,515 милиони денари		
Вкупно активности во III година:										1,515 милиони денари	
Вкупно за потпрограма 1:										4,066 милиони	

						денари
--	--	--	--	--	--	--------

Потпрограма/Резултат 1: Завршување на изградбата на веќе започнатите објекти и нивно ставање во функција

Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси	
			почеток <small>(месец/година)</small>	крај <small>(месец/година)</small>	човечки	финансиски <small>(МКД)</small>
1. Реализација на доделените договори за изведување работи на објектите и континуирано следење на изведувањето на работите според предмер-пресметките од доделените договори за изведување и според динамичките планови.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите и субјектите вклучени во процесот на градба	Бирото за јавни набавки, Министерството за финансии, Министерството за транспорт и врски, ЕЛС и други субјекти вклучени во процесот на градба	јануари 2024	декември 2026	Субјекти вклучени во процесот на градбата, вработени во Секторот за инвестициони работи	Потребни финансиски средства според предвиденото во проектните документации, односно за објектите предвидени во овој резултат вкупно 1.760 милиони денари
2. Измени и дополнувања на проектните документации, како и изработка на нови проектни документации за одделни фази (по потреба), измени во текот на градбата, усогласување во текот на градбата и сл.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите и субјектите вклучени во процесот на градба	Министерството за транспорт и врски и надлежна единица на локална самоуправа и други субјекти вклучени во процесот на градба	јануари 2024	декември 2026	Субјекти вклучени во процесот на градбата, вработени во Секторот за инвестициони работи, други надворешни стручни лица	/

4. Спроведување постапки за доделување договори за работи што не се доделени на изведувачи, нивно доделување и следење на реализацијата.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите	Субјекти вклучени во процесот на градба	јануари 2024	декември 2026	Субјекти вклучени во процесот на градбата, вработени во Секторот за инвестициони работи, други надворешни стручни лица	/
5. Координација на процесот на изведување и вршење увид на изведени работи на градилиштата на објектите покрај стручниот надзор од избраните надзорни органи.	Министерство-то за култура и определени надзорни органи	Субјекти вклучени во процесот на градба	јануари 2024	декември 2026	Субјекти вклучени во процесот на градбата, вработени во Секторот за инвестициони работи, други надворешни стручни лица	/
6. Давање стручна и техничка поддршка на националните установи кои се носители на реализацијата за изградба или реконструкција на објектите.	Министерството за култура и националните установи кои ја реализираат изградбата	/	јануари 2024	декември 2026	Вработени во Секторот за инвестициони работи, други надворешни стручни лица	/
- вкупно активности во тековната година: 6						
- вкупно активности во следната година: 6						
- вкупно активности во втората година: 6						
Вкупно за резултат 1:	18					1,760 милиони денари

Потпрограма/Резултат 2: Започнување на изградбата и реконструкцијата на објекти од областа на културата

Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси	
			почеток (месец/година)	крај (месец/година)	човечки	финанси- ски (МКД)
Обезбедување проектна и техничка документација и обезбедување потребни согласности и дозволи за градење.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите	Министерството за транспорт и врски, соодветна ЕЛС и други надлежни државни органи	јануари 2024	декември 2026	Сектор за инвестициони работи и субјекти вклучени во процесот за обезбедување проектно-техничка документација	Потребни финансиски средства според предвиденото во проектните документации, односно за објектите предвидени во овој резултат, вкупно 2.306 милиони денари
Спроведување постапки за избор на субјекти за изградба на објекти.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите	Министерството за финансии, Биро за јавни набавки, Совет за јавни набавки	јануари 2024	декември 2026	Сектор за инвестициони работи и националните установи кои се инвеститори на објектите	/
Континуирана комуникација со сите субјекти вклучени во реализацијата на изградбата на објектите.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите	/	јануари 2024	декември 2026	Сектор за инвестициони работи, националните установи кои се инвеститори на објектите и субјекти	/

					вклучени во процесот на градба	
Следење и реализација на доделените договори за изградба на објектите, координација и следење на динамички планови.	Министерството за култура како инвеститор, националните установи кои се инвеститори на објектите	/	јануари 2024	декември 2026	Сектор за инвестициони работи, националните установи кои се инвеститори на објектите и субјекти вклучени во процесот на градба	
- вкупно активности во тековната година: 4						
- вкупно активности во следната година: 4						
- вкупно активности во втората година: 4						
Вкупно за резултат 2:	12					2.306 милиони денари

Потпрограма/Резултат 3: *Континуирано тековно инвестициско опремување и одржување на објектите и опремата во државна сопственост што ги користат установите од областа на културата во зависност од обезбедените финансиски средства*

Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси	
			почеток (месец/година)	крај (месец/година)	човечки	финансиски (МКД)
1. Следење на состојбата на објектите од аспект на нивната функционална исправност и нивната потреба од поправки, тековно одржување, реконструирање и опремување.	Министерството за култура	/	јануари 2024	декември 2026	Одделение за инвестиции и осигурување	Патни и дневни трошоци за вработените во согласност со закон

2. Поднесување нацрт-годишни програми за работа на националните установи со проекти за тековно инвестициско опремување и одржување на објектите и на опремата во државна сопственост што ги користат установите од областа на културата.	Национални установи од областа на културата	/	јуни тековна година	јули тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување	/
3.Административно-технички работи на комисијата за разгледување на поднесените пријави во врска со објавениот конкурс.	Министерството за култура	/	декември тековна година	јануари тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	/
4. Одобрување на годишни програми за работа на националните установи со проекти за тековно инвестициско опремување и одржување на објектите и на опремата во државна сопственост што ги користат установите од областа на културата, доделување договори за финансирање и следење на реализацијата на доделените договори.	Министерство за култура	/	февруари тековна година	декември тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	100 милиони денари годишно, односно 300 милиони денари за предвидениот период (за 2024 година не се обезбедени потребните средства)
5. Континуирана комуникација со сите субјекти вклучени во реализацијата на проектите за тековно инвестициско одржување и опремување на објектите и на опремата во државна сопственост.	Министерството за култура	/	јануари 2024	декември 2026	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	/
- вкупно активности во тековната година: 5						
- вкупно активности во следната година: 5						
- вкупно активности во втората година: 5						
Вкупно за резултат 3:	15					300 милиони денари

Потпрограма/Резултат 4: Осовременување и модернизирање на технологиите и опремата на библиотеките, заводите за заштита на културното наследство, конзерваторските центри и на центрите за култура низ РС Македонија

Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси	
			почеток (месец/година)	крај (месец/година)	човечки	финансиски (МКД)
1. Утврдување потреба од набавка на опрема во: библиотеките, заводите за заштита на културното наследство, конзерваторските центри и центрите за култура.	Министерството за култура и вклучени национални установи	/	февруари тековна година	март тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	/
2. Подготовка на техничка спецификација за набавка на потребната опрема.	Министерството за култура	Надворешни стручни лица или субјекти	април тековна година	мај тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	/
3. Спроведување постапка за јавна набавка, доделување договор и следење на реализацијата на доделениот договор.	Министерството за култура	/	јуни тековна година	декември тековна година	Одделение за инвестиции и осигурување и стручни лица	60 милиони денари годишно, односно 180 милиони денари за предвидениот период (за 2024 година не се обезбедени потребните средства)
4. Подготовка на предлог-одлука за давање на трајно користење, склучување договор за примопредавање и предавање на опремата на користење на националните установи.	Министерството за култура	/	февруари наредна година	мај наредна година	Сектор за општи работи и Одделение за инвестиции и осигурување и	/

<p>деградирање и противправно присвојување на културното наследство, како и спречување постапки и дејства за незаконско изнесување и извоз на културното наследство од Република Северна Македонија и спречување на увозот на украдено културно наследство.</p> <p>- Вклучување на заштитата на културното наследство во планирањето и во просторниот развој на Република Северна Македонија и оформувањето на животната средина.</p>	
<p>Цел на Програмата: Предложените проекти за периодот 2023 – 2025 година се димензионирани во согласност со одобрените годишни буџети и произведуваат мерливи резултати. Истовремено, нивната реализација е во насока на остварување на следните стратегиски цели во областа на заштитата на културното наследство:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поддршка на проекти за адекватна заштита на културното наследство во смисла на зачувување на неговиот интегритет и автентичност и негово соодветно пренесување на идните генерации. 2. Ревитализација и промоција на недвижното културно наследство во смисла на негова самоодржливост како културен, туристички и економски потенцијал. 3. Обезбедување материјални и други услови за реализација на културната мисија на културното наследство преку оспособување на културното наследство според неговата намена и значење да служи на потребите на граѓаните и на општеството. 4. Запазување на мултикултурната димензија во заштитата на културното наследство како одраз на мултикултурниот карактер на општеството. 5. Давање приоритет на заштитата и конзервацијата на културното наследство со највисок степен на значење и поголем степен на загрозеност. 	
<p>Показатели за успех на Програмата: Соодветен третман на културното наследство во сите сегменти на неговата заштита и конзервација, како и обезбедување неопходни услови за промоција на неговите вредности и нивна презентација и афирмација на домашно и на меѓународно ниво.</p>	
<p>Програмата е: (забележете го видот на Програмата) ☐ Хоризонтална ☒ Вертикална</p>	
<p>Потпрограми (компоненти) од Програмата:</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Потпрограма 1: Проект за непосредна заштита, конзервација на црквата „Св. Богородица“ во Лешочкиот манастир во село Лешок, Тетово • Потпрограма 2: Конзерваторско-реставраторски работи на Аквадуктот во Скопје • Потпрограма 3: Проект за непосредна заштита и конзервација на недвижното и движното културно наследство на Лазар Личеноски • Потпрограма 4: Проект за конзервација на црквата „Св. Ѓорѓи“ во с. Курбиново, Ресенско • Потпрограма 5: Проект за непосредна заштита на Сарајот на Ахмед Нијази-бег во Ресен 	<p>Показател за успешност: Реализација на Годишната програма за финансирање на работата на националните установи, како и поддржаните програми и проекти што се однесуваат на заштита, конзервација, истражување и презентација на недвижното наследство преку спроведување заштитни и конзерваторски мерки на сакралното и профаното наследство, истражувања и заштита на археолошки локалитети, презентација на недвижното наследство, публикување на стручни и научни трудови и други активности за заштита што ги спроведуваат овластените субјекти за заштита на недвижното културно наследство. Истовремено, се обезбедува пристап на лицата со попреченост до археолошките локалитети, музеи и други културни добра.</p>

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Потпрограма 1: Проект за непосредна заштита, конзервација на црквата „Св. Богородица“ во Лешочкиот манастир во село Лешок, Тетово – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
					I год.	II год.	III год	I год.	II год.	III год
<p>Проект за непосредна заштита, конзервација на црквата „Св. Богородица“ во Лешочкиот манастир во село Лешок, Тетово. Црквата, архитектонски е целосно консолидирана и е saniран покривот. Во текот на 2023 година се работеше на заштитата на најзгрозените делови од живописот. Исто така, со истражувачките активности беа потврдени двете претходно евидентирани фази на живописот од 19 век и 17 век, а за најстариот, трет слој живопис постоеја</p>	<p>Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство</p>	<p>Стручна комисија при МК</p>	<p>јуни 2023 јануари 2024 јануари 2025</p>	<p>декември 2023 декември 2024 декември 2025</p>	<p>Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство; Надворешни соработници</p>			<p>Министерство за култура, Раздел 180.10, Програма 50 2021 г. – 350.000,00 ден. 2022 г. – 500.000,00 ден. 2023 г. – 4.700.000,00 ден.</p>		

само посредни, пишани извори.										
Откриениот трет слој живопис сега доби и материјална потврда, а се наоѓа во олтарот, во долната зона, под слојот од 17 век и се работи за фигура на архијереј во цел раст со свиток во раката.										
Вкупно активности во I година:						1				
Вкупно активности во II година:						1				
Вкупно активности во III година:						1				
Вкупно за потпрограма 1: 1										

Потпрограма 2: Конзерваторско-реставраторски работи на Аквадуктот во Скопје – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
					I год.	II год.	III год.	I год.	II год.	III год.
<i>Конзерваторско-реставраторски работи на Аквадуктот во Скопје</i> Во првото тромесечје од годината заврши реализацијата на првата фаза на Основниот проект за конзерваторско-реставраторски	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство	Стручна комисија при МК	јуни 2023 јануари 2024 јануари 2025	декември 2023 декември 2024 декември 2025	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство; Надворешни соработници			Министерство за култура, Раздел 180.10, Програма 50 2021 г. – 1.358.599,00 ден. 2022 г. – 5.000.000,00 ден. 2023 г. – 5.040.000,00 ден.		

<p>работи на Аквадуктот во Скопје, а по распишана јавна набавка и во рамките на одобрените средства. Во текот на овој временски период, дополнително е изработено Техничко решение за времено потпирање на инклинираните столбови на кои ќе се изведуваат микроколовите за статичка стабилизација на објектот. Првата фаза опфати изведба на дренажен канал (160 м') и статичка стабилизација со микроколони на 6 инклинирани столбови од предвидените 10 столбови. Пред поставување на микроколовите се поставуваат челични затеги во постојните отвори во столбовите (на местата каде што постоеле дрвени затеги) и се врши привремено потпирање на столбовите и на лаковите на местата каде што се</p>						
---	--	--	--	--	--	--

поставуваат микроколвите. Во тек е реализација на втората фаза која се однесува на статичка стабилизација со микроколвите на преостанатите 4 инклинирани столбови од предвидените 10 столбови.									
Вкупно активности во I година:					1				
Вкупно активности во II година:					1				
Вкупно активности во III година:					1				
Вкупно за потпрограма 1: 1									

Потпрограма 3: Проект за непосредна заштита и конзервација на недвижното и движното културно наследство на Лазар Личеноски – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
					I год.	II год.	III год.	I год.	II год.	III год.
Проект за непосредна заштита и конзервација на недвижното и движното културно наследство на Лазар Личеноски Во тек е распишување тендерска постапка	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство	Стручна комисија при МК	јуни 2023 јануари 2024 јануари 2025	декември 2023 декември 2024 декември 2025	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство; Надворешни соработници			Министерство за култура, Раздел 180.10, Програма 50 2021 г. – 1.737.186,00 ден. 2022 г. – 2.262.814,00 ден. 2023 г. – 1.500.000,00 ден.		

(по вторпат) за интервенциите предвидени за 2023 г. Најавена е донација и во тек е подготовката за нејзино реализирање.									
Вкупно активности во I година:					1				
Вкупно активности во II година:					1				
Вкупно активности во III година:					1				
Вкупно за потпрограма 1: 1									

Потпрограма 4: Проект за конзервација на црквата „Св. Ѓорѓи“ во с. Курбиново, Ресенско – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
					I год.	II год.	III год.	I год.	II год.	III год.
Проект за конзервација на црквата „Св. Ѓорѓи“ во с. Курбиново, Ресенско Целосно е завршена конзервацијата на архитектурата на црквата. Во тековната 2023 година се работеше на конзервацијата на живописот. Овие активности ќе продолжат до крајот на годината доколку	Вработени во Сектор за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство	Стручна комисија при МК	јуни 2023 јануари 2024 јануари 2025	декември 2023 декември 2024 декември 2025	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство; Надворешни соработници			Министерство за култура, Раздел 180.10, Програма 50 2021 г. – 3.000.000,00 ден. 2022 г. – 8.878.682,00 ден. 2023 г. – 3.900.000,00 ден.		

временските услови го дозволат тоа. Непосредната заштита на ѕидното сликарство ќе продолжи и наредната година.									
Вкупно активности во I година:					1				
Вкупно активности во II година:					1				
Вкупно активности во III година:					1				
Вкупно за потпрограма 1: 1									

Потпрограма 5: Проект за непосредна заштита на Сарајот на Ахмед Нијази-бег во Ресен – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
					I год.	II год.	III год.	I год.	II год.	III год.
Проект за непосредна заштита на Сарајот на Ахмед Нијази-бег во Ресен И во 2023 година продолжи санацијата и препокривањето на сегмент од покривот на објектот. Според усвоената динамика, целосното препокривање ќе заврши наредната година.	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство	Стручна комисија при МК	јуни 2023 јануари 2024 јануари 2025	декември 2023 декември 2024 декември 2025	Вработени во Секторот за заштита на културното наследство; Вработени во надлежни установи за недвижно наследство; Надворешни соработници			Министерство за култура, Раздел 180.10, Програма 50 2021 г. – 750.000,00 ден. 2022 г. – 2.000.000,00 ден. 2023 г. – 1.011.132,00 ден.		
Вкупно активности во I година:					1					
Вкупно активности во II година:					1					
Вкупно активности во III година:					1					

Вкупно за потпрограма 1: 1						
----------------------------	--	--	--	--	--	--

2.4. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМА 4: „МЕЃУНАРОДНА КУЛТУРНА СОРАБОТКА“

A: Оправданост и дизајн на Програмата	
Образложение: Програмата „Меѓународна културна соработка“ произлегува од стратешкиот приоритет на Владата на РСМ содржан во Одлуката за стратешки приоритети за 2024 година, Успешно водење на пристапните преговори со Европската Унија, со кој треба да се исполни следната стратешка цел: Афирмација на културата на Република Северна Македонија и зголемување на нејзината препознатливост во регионот, во Европа и во светот.	
1. Произлегува од НПАА (точно идентификувајте го приоритетот на ЕП, поглавјето, секторот и темата од НПАА): Поголвје 3.26 точка 2	
2. Стратешки приоритети и цели на органот на државната управа: – подигање на степенот на видливост на културата на Република Северна Македонија во меѓународни рамки; – засилено присуство и партиципација на Република Северна Македонија во иницијативите на меѓународните институции.	
Цели: – Препознатливост на културата и културното наследство на Република Северна Македонија како дел од мозаикот на европските културни вредности. – Промоција на Република Северна Македонија како активен партнер на меѓународните институции во процесот на градењето на културните политики во европски рамки.	
Цел на Програмата: Меѓународна културна афирмација на Република Северна Македонија во функција на општествениот развој на државата.	
Показатели за успех на Програмата: – воспоставена формално-правна рамка за културна соработка со други држави; – реализација на голем број активности и проекти во меѓународни рамки.	
Програмата е: (забележете го видот на Програмата) ☒ Хоризонтална ☐ Вертикална	
Потпрограми (компоненти) од Програмата:	
Потпрограма 1: Меѓународна соработка на билатерално и на мултилатерално ниво, соработка со УНЕСКО и другите меѓународни организации	Показател за успешност: Стабилни добрососедски односи и партнерства со институциите од другите држави на билатерално и на мултилатерално ниво. Динамична интерсекторска координација на национално ниво која долгорочно ќе овозможи уште поинтезивна соработка со УНЕСКО и со другите меѓународни организации.
Потпрограма 2: Меѓународна промоција на авторите и на репродуктивните уметници од РСМ	Показател за успешност: Успешно моделирана перцепција за РСМ како земја со голем творечки и креативен потенцијал.
Потпрограма 3: Мапирање на состојбата, стимулирање и креирање нови форми за меѓународна културна соработка	Показател за успешност: Изработена нова Стратегија за меѓународна соработка и промоција на културата на РСМ.

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Потпрограма 1: МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА НА БИЛАТЕРАЛНО И НА МУЛТИЛАТЕРАЛНО НИВО, СОРАБОТКА СО УНЕСКО И СО ДРУГИТЕ МЕЃУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Потпишување и спроведување меѓународни договори со кои ќе се продлабочат и унапредат билатералната и мултилатералната соработка во областа на културата со другите држави/меѓународни организации.	Министерство за култура, Сектор за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО, Сектор за нормативно-управни работи и институции од областа на културата	Министерство за надворешни работи, Секретаријат за законодавство, Министерство за образование и наука, Министерство за финансии, Агенција за млади и спорт	јануари 2024	декември 2026	I год. Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од институциите од областа на културата	II год. Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од институциите од областа на културата	III год. Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од институциите од областа на културата	I год. Нема фискални импликации	II год. Нема фискални импликации	III год. Нема фискални импликации
Зачувување на статусот на Охридскиот Регион како природно и	Министерство за култура, Национална комисија на	Канцеларија на претседателот на Владата, Министерство за животна средина и	јануари 2024	декември 2026	I год. Вработени во Секторот	II год. Вработени во Секторот	III год. Вработени во Секторот	I год. 300.000,00	II год. 300.000,00	III год. 300.000,00

културно наследство.	УНЕСКО, Сектор за нормативно-управни работи, Сектор за заштита на културното наследство и др. надлежни органи и институции	просторно планирање, Управа за заштита на културното наследство, локална самоуправа на Охрид, Струга и на Дебрца и др.			за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од другите надлежни институции и органи	за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од другите надлежни институции и органи	за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од другите надлежни институции и органи			
Вкупно активности во I година:	Приближно 10 активности									
Вкупно активности во II година: Приближно 10 активности										
Вкупно активности во III година: Приближно 10 активности										
Потпрограма 2 : Меѓународна промоција на авторите и на репродуктивните уметници од РСМ – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Претставување на културата на РСМ во земјите претседавачи со ЕУ во 2024 година – Кралството Белгија или Унгарија – и во европските престолнини на	Министерство за култура, Сектор за меѓународна соработка и соработка со институции од областа на културата	Министерство за надворешни работи, Секретаријат за законодавство, Министерство за финансии	1.1.2024	1.12.2024	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка				7.500,00 0,00	

културата за 2024 година: Бад Ишл, Република Австрија; Тарту, Република Естонија; или Бодо, Норвешка.					а со УНЕСКО и во Секторот за нормативно-управни работи, како и служби од институциите од областа на културата					
Реализација на културни проекти и иницијативи во државите што се во фокусот на надворешната политика на Република Северна Македонија, проекти кои овозможуваат видлива промоција на културното наследство и актуелното творештво, проекти со кои ќе се поддржи мобилноста на уметниците и на културните работници и со кои ќе се одржи	Министерство за култура, Сектор за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО	Сектор дејности од областа на културата, национални институции од областа на културата, независен културен сектор, Министерство за надворешни работи	јануари 2024	декември 2026	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членовина комисија за селекција на проект	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членовина комисија за селекција на проект	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членовина комисија за селекција на проект	75.000.000,00	75.000.000,00	75.000,00

континуитетот на претставувањето на РСМ на реномираните меѓународни манифестации и фестивали.					e	e	e			
Реализација на активности во Културно-информативните центри на РСМ во странство: Њујорк, Софија, Истанбул, Тирана, Загреб, планирани центри и во Брисел и во Белград.	Министерство за култура	Министерство за надворешни работи, Секретаријат за законодавство, Министерство за финансии	јануари 2024	декември 2026	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членови на комисија за селекција на проектите	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членови на комисија за селекција на проектите	Вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО и надворешни соработници – членови на комисија за селекција на проектите	52.000.000,00	52.000.000,00	52.000,000,00
Вкупно активности во I година:	Приближно 200 проекти и иницијативи кои се дел од Годишната програма на МК и ќе се реализираат и од националните установи, граѓанските здруженија и									

	поединци.									
Вкупно активности во II година: Приближно 200 проекти и иницијативи кои се дел од Годишната програма на МК и ќе се реализираат и од националните установи, граѓанските здруженија и поединци										
Вкупно активности во III година: Приближно 200 проекти и иницијативи кои се дел од Годишната програма на МК и ќе се реализираат и од националните установи, граѓанските здруженија и поединци										
Потпрограма 3: Изготвување документ, Стратегија за меѓународна соработка, во согласност со Националната стратегија за развој на културата 2018 – 2022 година, но и новата Стратегија за развој на културата која е во фаза на изработка, со активна партиципација на граѓанскиот сектор, што ќе овозможи поддршка на иновативни облици на меѓународна соработка – План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/година)	Крај (месец/година)	Човечки			Финансиски (МКД)		
I год. вработени во Секторот за меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО	Министерство за култура	Министерство за надворешни работи, СЕП и други ресорни министерства, институции и невладин сектор	јануари 2024	декември 2024	Вработени во Секторот за меѓународна соработка, национални институции од областа на културата, невладин сектор и експерти од дејноста	II год.	III год.	I год. 200.000,00	II год.	III год.
Вкупно активности во I година: 1										
Вкупно активности во II година:										
Вкупно активности во III година:										

2.6. План за спроведување на Програма 5: „Интегрирање во Европската Унија во областа на културата“

А: Оправданост и дизајн на Програмата

1. Образложение: Програмата „Интегрирање во Европската Унија во областа на културата“ произлегува од стратешкиот приоритет на Владата на РС Македонија содржан во Одлуката за стратешки приоритети за 2023 година (Успешно водење на пристапните преговори со Европската Унија), со кој ќе се постигнат следниве цели: ефикасно користење на пристапната помош од Европската Унија за евроинтеграциските реформски процеси на целата држава и достапност на ИПА и на програмите на Унијата за установите и за граѓанските организации во културата; зајакнување на процесот на планирање, подготвување и следење на реализацијата на националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА) како основен стратешки програмски документ во процесот на усогласување на националното законодавство со законодавството на Европската Унија; обезбедување техничка поддршка на националните и на локалните институции од областа на културата за подготовка на апликациски пакети за апсорпција на ЕУ-фондовите/приоритетите; интегрирање на националните културни политики во европски контекст (компарирање, следење на актуелните трендови, стратешки модели од земјите членки на ЕУ); подготвување анализи, развивање стратегии, акциски планови, иницијативи (национални, регионални и сл.) како помошни механизми во евроинтеграциските процеси; обезбедување поголема видливост на европските програми и на реализираните проекти.

1. НПАА

2. Способност за преземање на обврските од членството во ЕУ

Поглавје 3.26 Образование и култура

3. 26.3 Култура: тековна состојба, програма „Креативна Европа“, краткорочни приоритети, среднорочни приоритети

Стратешки приоритети и цели на органот на државната управа: Приоритет

Натамошно интегрирање на националните културни политики во европски контекст преку ефикасно користење на пристапната помош на ЕУ-програмите (ИПА, Креативна Европа), усогласување на националното законодавство со законодавството на Европската Унија (НПАА), компарирање и следење на актуелните трендови и стратешки модели од земјите членки на ЕУ.

Цели

- Градење капацитети и институционална надградба на Министерството за култура и на установите од областа на културата според европските стандарди.
- Создавање модерна и ефикасна јавна администрација, базирана на дигитализација, која обезбедува квалитетни и брзи услуги за граѓаните и субјектите од културниот сектор.
- Ефикасна заштита на културното наследство според европски стандарди.
- Унапредување на културната соработка, транснационална мобилност, едукација, развој на нови бизнис-модели, дигитализација, развој на публика и вмрежување на чинителите од културниот сектор на европско ниво.
- Зајакнување на развојните политики, поддршка на иновативноста и креативноста во културниот сектор во согласност со актуелните трендови на ЕУ.
- Промоција на културното наследство и на културните дејности на европско ниво.
- Унапредување, промоција и заштита на културното творештво, културното наследство, идентитетот и на културните дејности на европско ниво.
- Ефикасна заштита и ефективно остварување на авторското право и сродните права.
- Зголемување на потенцијалот на дејности и индустрии базирани на авторското право и сродните права.

Цел на Програмата:

- Соодветно унапредување на работата на државните органи и на установите во областа на културата.
- Административни реформи во Министерството и во установите во областа на културата во согласност со Европските принципи за реформи во јавната администрација на земјите кандидат и на земјите потенцијални кандидати за членство во ЕУ.
- Соодветен третман на културното наследство.
- Одржување на професионална, мотивирана и ефикасна структура за имплементација на европските фондови.
- Унапредување на културната соработката, транснационална мобилност, едукација, развој на нови бизнис-модели, дигитализација, развој на публика и вмрежување на чинителите од културниот сектор на европско ниво.
- Зајакнување на развојните политики, поддршка на иновативноста и на креативноста во културниот сектор во согласност со актуелните трендови на ЕУ.
- Зголемување на видливоста на културното наследство и активностите во рамките на културните дејности.
- Промоција на културното наследство и на културните дејности на европско ниво.
- Ефикасна заштита и ефективно остварување на авторското право и сродните права.

– Зголемување на потенцијалот на дејности и индустрии базирани на авторското право и сродните права.	
Показатели за успех на Програмата: – Зајакнат процес на планирање, подготвување и следење на реализацијата на националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА) во областа на културата и интерсекторската соработка. – Зголемена искористеност на финансиските средства од програмата Креативна Европа – потпрограма Култура. <ul style="list-style-type: none"> • Категорија Проекти за европска соработка: Официјалните резултати од повикот за 2023 година сè уште не се објавени детално со број на проекти во кои учествуваат македонски организации и со средства од ЕУ наменети за македонските организации во европските проекти. • Категорија Циркулација на европски книжевни дела: Финансиската поддршка на ЕУ за оваа категорија изнесува приближно 590.000,00 евра наменети за 9 проекти на 10 македонски организации. • Интерсекторска програмска линија Во рамките на интерсекторската програмска линија, поддржани се 2 проекта со вкупен ЕУ-грант од 142.633,00 евра. <ul style="list-style-type: none"> – Зголемена искористеност на финансиските средства од Инструментот за претпристапна помош (ИПА). – Зголемена соработката меѓу македонските и европските чинители во културниот сектор. – Зголемено ниво на остварувањето и на заштитата на авторското право и сродните права. 	
Програмата е: (забележете го видот на Програмата) ☒ Хоризонтална ☐ Вертикална	
Потпрограми (компоненти) од Програмата:	
Потпрограма 1: Подготвување и уредување на културните политики на РСМ во согласност со европските искуства, критериуми и стандарди	Показател за успешност: – Ефикасно спроведување и известување до ЕК за националната програма за усвојување на правото на Европската Унија (НПАА) во областа на културата и интерсекторската соработка. – Ефикасно користење на пристапната помош од Европската Унија и зајакнување на воспоставениот систем за финансиско управување и контрола на средствата од ИПА во насока на приспособување на системот за управување со структурните фондови. – Број на поддржани проекти од програмата Креативна Европа на ЕУ. – Број на поддржани проекти на националните и на локалните установи во областа на европските интеграции. – Зголемена искористеност на финансиски средства од Инструментот за претпристапна помош (ИПА). – Усогласена национална правната рамка во областа на културата со ЕУ-директивите од оваа област. – Број на посетени меѓународни конференции и работилници од областа на културата.
Потпрограма 2: Унапредување на заштитата на авторското право и сродните права и усогласување со ЕУ-директивите од оваа област	Показател за успешност: Зголемено ниво на успешно остварување и заштита на авторското право и сродните права.

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Потпрограма 1: Подготвување и уредување на културните политики на РСМ во согласност со европските искуства, критериуми и стандарди – План за спроведување

Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/год.)	Крај (месец/год.)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Ефикасна меѓусекторска координација, учество и подготовка на материјали за поткомитетите на НПАА во областа на културата	Сектор за Европски интеграции	Кабинет на министерот за култура и релевантни сектори во Министерството	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	I год. 1	II год. 1	III год. 1	I год. /	II год. /	III год. /
Промоција на програмата „Креативна Европа“ инфоденови/семинари/работилници /веб/ промотивни материјали) на национално ниво (локално и регионално)	Канц. на потпрограмата Култура – МК Канц. на потпрограмата Медија – Агенција за филм	Европска комисија, Извршна агенција за образование и култура, ДЕУ, СЕП, АФ, НФ, Кабинет на министерот за култура	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	3	3	3	Донаторска сметка за програмата Култура на ЕУ бр. 180010041878598, раздел 180.01, ставка 426 Буџетски раздел 180.10 – Култура Програма 94 – Европски интеграции Потставка 464990		
Учество на состаноци/ инфоденови/семинари/работилници во организација на други заинтересирани организации и канцеларии на Креативна Европа вклучени во програмата	Канц. на потпрограма Култура – МК Канц. на потпрограма Медија – Агенција за филм	Кабинет на министерот за култура	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	2	2	2	Донаторска сметка за програмата Култура на ЕУ бр. 180010041878598, раздел 180.01 ставка 426 Буџетски раздел 180.10 – Култура Програма 94 – Европски интеграции Потставка 464990		
Кофинансирање на одобрени проекти од Креативна Европа – потпрограма Култура	Сектор за европски интеграции	Европска комисија, ЦФЦД – Министерство за финансии, СЕП, Кабинет на министерот за култура	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	2	2	2	Буџетски раздел 180.10 – Култура Програма 94 – Европски интеграции Потставка 464990		
Подготовка, склучување на договори, следење и кофинансирање проекти од Инструментот за претпристапна помош (ИПА).	Министерство за култура, Национален конзерваторски центар, НАО – супервизија	Европска комисија, ЦФЦД – Министерство за финансии, СЕП, Кабинет на министерот за култура	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	4	4	4	Буџетски раздел 180.10 – Култура Програма 94 – Европски интеграции Потставка 464990 7.200.00 ден. / /		
Учество во усогласување на	Сектор за европски	Европска комисија, СЕП,	јануари 2024	декември 2024	2	2	2	/		

националната правна рамка во областа на културата со ЕУ-директивите	интеграции, Сектор за правни работи	Кабинет на министерот за култура	јануари 2025 јануари 2026	декември 2025 декември 2026				
Учество на конференции, работилници и остварување соработка и заеднички проекти со значајните европски иницијативи и националните установи од областа на културата	Сектор за европски интеграции	Министерство за надворешни работи, Кабинет на министерот за култура	јануари 2024 јануари 2025 јануари 2026	декември 2024 декември 2025 декември 2026	2	2	2	Буџетски раздел 180.10 – Култура Програма 94 – Европски интеграции Потставка 464990
Вкупно активности во I година: 7								
Вкупно активности во II година: 7								
Вкупно активности во III година: 7								
Вкупно за потпрограма 1: 21								

2.6. ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА ЗА РОДОВО ОДГОВОРНО БУЏЕТИРАЊЕ

A: Оправданост и дизајн на Програмата
<p>Образложение: Во согласност со обврските од Законот за еднакви можности на жените и мажите („Сл. весник на РМ“ 6/2012, 166/2014), Министерството за култура, во рамките на својот буџет, а во согласност со Стратегијата за родова еднаквост (2021 – 2026), како родово сензитивна програма се предлага Програмата 10 – Литературна и издавачка дејност. Предложените интервенции од страна на Министерството за култура се во насока на поттикнување зголемено учество на жени во проекти на полето на културата со акцент на литературата и книжевноста, и промоција на проекти кои имаат цел да ги обработат и родовите политики во општеството и прашањето на еднаквоста на жените наспроти мажите. Родовата нееднаквост во областа на културата се намалува со директно стимулирање и финансирање жени авторки (во согласност со приоритетите дадени во Годишниот конкурс), проекти чиито подносителки се жени, но и проекти кои треба да ги истражуваат условите поради кои жените немаат еднакви можности со мажите да се изразат/искажат во областа на културата.</p>
<p>2. Не произлегува од НПAA и нема поврзаност со пристапни партнерстав како и соодветен идентификација на поглавје и подрачје</p>
<p>3. Стратешки приоритети и цели на органот на државната управа:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Програмата е поврзана со <i>Стратегијата за родова еднаквост (2021 – 2026)</i>, и тоа во согласност со Специфичната цел од Стратегијата 2.11. <i>Унапредување на родовата еднаквост во културата</i>, со која се очекува од Министерството за култура да постигне зголемено учество на жени во проектите за култура и воведување родова статистика за носителите на проекти, посебно очекуван резултат 2.11.2 Родовите прашања да бидат повидливи во културните настани и 2.11.3 Промовирани авторки во македонска книжевност и преведени дела од странски авторки. Исто така, програмата е поврзана со Годишната програма на Министерството за култура за 2022 година од областа на литературата и издавачката дејност, врз база на Годишните конкурси за 2022 година по дејности и Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата од областа на литературата и издавачката дејност за 2022 година со Пријава за проект од областа на литературата и издавачката дејност за 2022 година, каде што во приоритети под точка 9. стои Поттикнување на литературното творештво на жени авторки од Република Северна Македонија. • Во поглед на усогласување на програмите преку кои ќе се реализира родовото одговорно буџетирање во Министерството за култура 2021, 2022 и прелог за 2023 година, тие во согласност со Одлуката за утврдување стратешки приоритети во Владата на РСМ за 2023 година („Сл. весник на РСМ“, 122 од 30.05.2022) се совпаѓаат со приоритетите дадени во: <ul style="list-style-type: none"> - член 1 став 1 алинеја 6 и член 2 став 6 алинеја 1 (Унапредување на родовата еднаквост и заштита на жените од сите форми на родово базирано насилство), и

- член 1 став 1 алинеја 7 и член 2 став 7 алинеја 4 (Унапредување на творештвото, еднаквоста и универзалното добро во културата).	
Цел на Програмата: Цели: <ul style="list-style-type: none"> - Поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот на РСМ. - Зголемување на бројот на поддржани изданија од жени авторки, преведувачки или уреднички на списанија. - Промовирани домашни авторки во македонска книжевност. - Промовирани странски авторки преку преведени и издадени дела во Република Северна Македонија. - Промовирани дела од домашни жени авторки издадени во други земји и преведени на странски јазик. - Родовите прашања се повидливи во поддржаните културни настани во областа на издаваштвото. Финансирање проекти и активности во функција на поправање на стереотипните рамки за улогата на жената во општеството, особено на жените што се припаднички на маргинализирани етнички и социјални групи, како и за потребата од слободно изразување во уметноста за теми што го обработуваат општествениот статус на жената. 	
Показатели за успех на Програмата: <ul style="list-style-type: none"> - Број на поддржани жени авторки (писателки), преведувачки и уреднички на книжевни изданија. - Број на поддржани изданија што обработуваат теми од областа на родовите прашања, родот и родовите политики во културата и во општеството. - Зголемено учество на жени во проектите за култура и воведување родова статистика за носителите на проекти. 	
Програмата е: (забележете го видот на Програмата) ☒ Хоризонтална ☐ Вертикална	
Потпрограми (компоненти) од Програмата:	
Потпрограма 1: Поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот на РСМ	Показател за успешност: <ul style="list-style-type: none"> - Зголемување на бројот на поддржани уметнички проекти чии носители се жени. - Зголемен број на реализирани проекти со учеството на жената во културниот живот на РСМ. - Зголемен број проекти што ги обработуваат темите со родова проблематика од аспект на подобрување на еднаквите можности на жената и на мажот во општеството и подобрување на статусот на жената во општеството.
Потпрограма 2: Промовирани авторки во македонската книжевност и преведени дела од странски авторки	Показател за успешност: <ul style="list-style-type: none"> - Зголемен број поддржани жени авторки (писателки), преведувачки и уреднички на книжевни изданија. - Број на поддржани изданија што обработуваат теми од областа на родовите прашања, родот и родовите политики во културата и во општеството.

Б: ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПРОГРАМАТА

Потпрограма 1: Поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот на РСМ: Унапредување на родовата еднаквост во културата, родовите прашања да бидат повидливи во културните настани План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/год.)	Крај (месец/год.)	Човечки			Финансиски (МКД)		
Одобрување и реализација на проекти по годишни програми за поттикнување и подобрување на учеството на жената во културниот живот на РСМ во рамките на годишните конкурси (интердисциплинарни проекти, творештво, проекти за промовирање на културното наследство)	Министерство за култура	Работна група за родово одговорно буџетирање	2023 јануари	2025 декември	Корисници на средствата во независниот сектор	Корисници на средствата во независниот сектор	Корисници на средствата во независниот сектор			
Вкупно активности во I година: Најмалку 41 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти на годишните конкурси во 2023 г. да бидат жени										
Вкупно активности во II година: Најмалку 43 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти на годишните конкурси во 2024 г. да бидат жени										
Вкупно активности во III година: Најмалку 45 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти годишните конкурси во 2025 г. да бидат жени										
Вкупно за потпрограмата:										

Б: План за спроведување на Програмата

Потпрограма 2: Промовирани авторки во македонската книжевност и преведени дела од странски авторки: (Зголемување на бројот на поддржани книги и литературни изданија од авторки и изданија што обработуваат теми со родова проблематика од аспект на подобрување на еднаквите можности на жената и на мажот во општеството и подобрување на статусот на жената во општеството). План за спроведување										
Активност	Одговорни	Консултирани	Временска рамка		Потребни ресурси					
			Почеток (месец/год.)	Крај (месец/год.)	Човечки			Финансиски (МКД)		

Одобрвање и реализација на проекти по годишни програми од издавачката дејност на авторки/писателки и изданија со родова компонента во функција на подобрување на статусот на жената во општеството.	Министерство за култура	Работна група за родово одговорно буџетирање	2023 јануари	2025 декември	Корисници на средства во независен сектор	Корисници на средства во независен сектор	Корисници на средства во независен сектор			
Вкупно активности во I година: Најмалку 41 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти на годишните конкурси во 2023 г. да бидат жени								24.190.000,00		
Вкупно активности во II година: Најмалку 43 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти на годишните конкурси во 2024 г. да бидат жени								25.370.000,00		
Вкупно активности во III година: Најмалку 45 % од вкупниот број поддржани автори/носители на проекти на годишните конкурси во 2025 г. да бидат жени								27.140.000,00		
Вкупно за потпрограмата:										

3. Влијанија врз човечките ресурси

Програма	Резиме на потребата од нови вработувања	Резиме на потребата од прераспределба на вработените	Резиме на потребата од обука
Уметничко творештво и дејности од областа на културата	Во согласност со Годишниот план за вработување	/	Во согласност со Годишниот план за обуки
Заштита на културното наследство	Во согласност со Годишниот план за вработување	/	Во согласност со Годишниот план за обуки
Меѓународна културна соработка	Во согласност со Годишниот план за вработување	/	Во согласност со Годишниот план за обуки
Интегрирање во Европската Унија	Во согласност со Годишниот план за вработување	/	Во согласност со Годишниот план за обуки
Родово одговорно буџетирање	Во согласност со Годишниот план за вработување	/	Во согласност со Годишниот план за обуки

4. Принципи на правична застапеност

Очекувано влијание во I година	Очекувано влијание во II година	Очекувано влијание во III година
Во согласност со Годишниот план за вработување за 2023 година	Принципите на правична застапеност ќе бидат запазени во согласност со Годишниот план за вработување за 2024 година	Принципите на правична застапеност ќе бидат запазени во согласност со Годишниот план за вработување за 2025 година

Управување со човечки ресурси		
<p>Подготвување на измена и дополнување на актот за систематизација на работните места.</p> <p>Подготвување и измена на Правилникот за внатрешна организација.</p> <p>Подготвување Годишен план за вработување за 2024 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јануари – јуни 2024 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јули – декември 2024 година.</p> <p>Подготвување на Годишниот план за обуки на административни службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за реализираните обуки.</p> <p>Спроведување на оценувањето на административните службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за годишното оценување.</p> <p>Подготвување Годишен извештај за изречени дисциплински мерки.</p> <p>За 2024 година, во согласност со Годишниот план за вработување, поднесено е барање до Министерството за финансии за 7 вработувања и 10 унапредувања.</p>	<p>Подготвување Годишен план за вработување за 2025 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јануари – јуни 2025 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јули – декември 2025 година.</p> <p>Подготвување на Годишниот план за обуки на административни службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за реализираните обуки.</p> <p>Спроведување на оценувањето на административните службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за годишното оценување.</p> <p>Подготвување Годишен извештај за изречени дисциплински мерки.</p>	<p>Подготвување Годишен план за вработување за 2026 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јануари – јуни 2026 година.</p> <p>Подготвување Извештај за реализација на Годишниот план за вработување за периодот јули – декември 2026 година.</p> <p>Подготвување на Годишниот план за обуки на административни службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за реализираните обуки.</p> <p>Спроведување на оценувањето на административните службеници.</p> <p>Подготвување Извештај за годишното оценување.</p> <p>Подготвување Годишен извештај за изречени дисциплински мерки.</p>

--	--	--

5. Принцип на еднакви можности на жените и на мажите

Очекувано влијание во I година	Очекувано влијание во II година	Очекувано влијание во III година
Изготвување анализа која ќе претходи на изработката на Оперативен план за 2023 година за имплементација на Националниот план за акција за родова еднаквост.	Изработка на Оперативен план за 2023 година за имплементација на Националниот план за акција за родова еднаквост.	Министерството за култура ќе продолжи со воспоставување ефективен и ефикасен систем на постигнување родова еднаквост.

6. Развивање на заедничките функции

Очекувано влијание во I година	Очекувано влијание во II година	Очекувано влијание во III година
Развивање политики		
Стратешко планирање/подготвување на буџет		
За изготвување и следење на стратешките планови, за изготвување извештаи, аналитички осврт на состојбите, за подготовката на иницијативите, како и за прибирање податоци за МК, неопходо е кадровско доекипирање на Одделението за стратешко планирање, креирање политики и следење.	Доекипирање со кадар и негова континуирана обука со цел јакнење на капацитетот на Одделението за стратешко планирање, креирање политики и следење.	Во согласност со планираните приоритети и активности, континуирана обука на кадарот во Одделението. Следење на извршувањето на Стратешкиот план за периодот 2024 – 2026 г.
Извршување на Буџетот и управување со средства		

<p>Во Министерството за култура, во согласност со Правилникот за внатрешна организација, постои Сектор за финансиски прашања со три одделенија: за буџетска координација, за буџетска контрола и за сметководство и плаќања.</p> <p>Неопходно е јакнење на капацитетите на Секторот.</p>	<p>Обука на вработените во Секторот.</p> <p>Следење на извршувањето на Буџетот на Министерството за култура и финансирање на дејностите од областа на културата по години.</p> <p>Предлог-буџет за 2024 г.: 5.287.604.000,00 Предлог-буџет за 2025 г.: 5.868.710.000,00 Предлог-буџет за 2026 г.: 6.322.182.000,00</p>	<p>Континуирана обука на вработените.</p> <p>Следење на извршувањето на Буџетот на Министерството за култура и финансирање на дејностите од областа на културата по години.</p> <p>Изготвување на буџетот на Министерството за култура и финансирање на дејностите од областа на културата по години.</p>
Управување со информациски технологии		
<p>Одделението за информатика ќе продолжи да ги извршува задачите и работите утврдени со актот за внатрешна организација, пред сè, во насока на јакнење на ИТ-капацитетите на МК. Неопходно е јакнење на кадровските капацитети на Одделението и спроведување обуки на вработените во Одделението.</p>	<p>Јакнење на капацитетите на Одделението за информатика со пополнување на празните работни места и спроведување обука за вработените во Одделението.</p>	<p>Јакнење на техничките капацитети на Одделението за информатика.</p> <p>Континуирана обука на вработените во Одделението.</p>

Предлог-буџет по години за реализирање на проектите од Годишниот конкурс за финансирање проекти од национален интерес во културата

Сметка	Програма	Опис на програма	Расходно конто	Назив	Предлог-буџет за 2024 г.	Предлог-буџет за 2025 г.	Предлог-буџет за 2026 г.
637	10	Издавачка дејност	464	Разни трансфери	95.000.000,00	95.000.000,00	95.000.000,00
637	20	Библиотекарство	464	Разни трансфери	25.000.000,00	60.000.000,00	70.000.000,00

637	30	Филмска дејност	464	Разни трансфери	600.000,00	600.000,00	600.000,00
637	31	Агенција за филм	464	Разни трансфери	150.000.000,00	287.424.000,00	287.424.000,00
637	40	Музичка дејност	464	Разни трансфери	160.000.000,00	170.000.000,00	180.000.000,00
637	41	Драмска дејност	464	Разни трансфери	81.000.000,00	81.000.000,00	81.000.000,00
637	47	Фолклорна дејност	464	Разни трансфери	56.000.000,00	75.000.000,00	85.000.000,00
637	50	Заштита на културното наследство	464	Разни трансфери	150.000.000,00	170.000.000,00	190.000.000,00
637	58	Културно наследство во опасност	464	Разни трансфери	12.000.000,00	12.000.000,00	12.000.000,00
637	60	Ликовна дејност	464	Разни трансфери	30.000.000,00	45.000.000,00	50.000.000,00
637	70	Културно-уметнички манифестации	464	Разни трансфери	53.000.000,00	53.000.000,00	53.000.000,00
637	72	Интердисциплинарни	464	Разни трансфери	43.500.000,00	29.500.000,00	31.000.000,00
637	73	Креативни индустрии	464	Разни трансфери	30.000.000,00	43.500.000,00	43.500.000,00
637	80	Музејска дејност	464	Разни трансфери	105.000.000,00	173.000.000,00	175.000.000,00

637	81	Кинотечна дејност	464	Разни трансфери	10.000.000,00	16.000.000,00	17.000.000,00
637	90	Меѓународна соработка	464	Разни трансфери	82.500.000,00	82.500.000,00	82.500.000,00
637	93	Културни центри во странство	464	Разни трансфери	52.000.000,00	52.000.000,00	52.000.000,00
637	92	Поддршка на млади таленти	464	Разни трансфери	5.000.000,00	10.000.000,00	10.000.000,00
637	94	Европски интеграции	464	Разни трансфери	25.000.000,00	30.000.000,00	30.000.000,00
Вкупно					1.165.600.000,00	1.485.524.000,00	1.545.024.000,00

**РИЗ
ИЦИ**

НА НИВО НА ПРОГРАМА

РИЗИК	ВЕРОЈАТНОСТ ЗА НАСТАНУВАЊЕ НА РИЗИКОТ	ВЛИЈАНИЕ НА РИЗИКОТ ВРЗ ОСТВАРУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ	МЕРКИ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИКОТ
При спроведувањето на Програма 1: „Уметничко творештво и дејности од областа на културата“ постои ризик од ненавремено одлучување за избор на проекти од национален интерес што предизвикува доцнење со потпишување на договорите на Министерството за култура со носителите на проектите.	Средна	Големо	Навремено одлучување за избор на проекти и потпишување на годишните договори со цел запазување на динамиката на реализирање на одобрените проекти.
Одобрување зголемен број проекти со недоволен буџет предизвикува „квантитет наспроти квалитет“, како и генерално незадоволство кај носителите на	Голема	Големо	Строги критериуми за финансирање и избор на квалитетни проекти и финансиска поддршка од страна на МК со реален буџет кој ќе овозможи создавање на висококвалитетни проекти.

прифатените проекти.			
Спроведувањето на постапките во согласност со ЗОУП влијае на доцнење на реализирањето на проектите, доставување извештаи и исплата на одобрените проекти.	Средна	Големо	Навремено доставување извештаи од страна на корисниците. Навремено доставување дописи и ургенции до корисниците на средствата и потсетување за одредбите од договорот.
За Потпрограмата 1.5. Процес за реализација на децентрализацијата на постојната мрежа на установи од областа на културата, се цени дека постои ризик да не се донесат навреме измените на Законот за културата и на Законот за финансирање на ЕЛС, што е услов ЕЛС да го прифатат процесот за децентрализација на дел од националните установи од областа на културата.	Голема	Големо	Министерството за култура континуирано ќе ги информира Владата на Република Северна Македонија и другите надлежни тела и засегнати субјекти во процесот за децентрализација и ќе предлага соодветни мерки за надминување на ризиците за реализација на процесот.
При спроведувањето на Програма 1-6: „Заштита на културното наследство“, постои ризик од: <ul style="list-style-type: none"> ○ недостиг на стручен кадар; ○ спроведување јавни набавки, ○ преголеми административни процедури и недоволна ажурност на УЗКН; ○ несоодветно програмирање на институционалните програми. 	Средна	Средно	Изработка на прецизна динамика за реализација на активностите и придржување кон неа. Вработување на дефицитарен кадар, поедноставување на процедурите, изнаоѓање дополнителни извори на финансирање. Зголемување на буџетот за проекти и програми во дејноста и воведување нова буџетска линија за заштита на културното наследство.
Програма 3: „Меѓународна културна соработка“ – Постои ризик од доцнење во исплатата на доделените средства во согласност со Годишните конкурси што влијае на самата реализација на проектите.	Средна	Големо	Навремено префрлување на средствата од страна на надлежниот државен орган.
При спроведувањето на Програма 3: „Меѓународна културна соработка“, постои ризик од откажување на предвидените настани од страна на организаторите во странство.	Средна	Големо	Бидејќи средствата се веќе планирани, да се разгледаат можностите за претставување во друга држава на фестивал или манифестација со сличен карактер,
При спроведувањето на Програма 3: „Меѓународна културна соработка“ може			Навремено и ангажирано дејствување на сите

да дојде до пролонгирање на процесот на склучување договори со корисниците што влијае врз префрлањето на средствата и реализацијата на проектите.	Средна	Големо	инстанци вклучени во процесот.
Програма 4: Европски интеграции; активност 5: ненавремено спроведување на активностите за конзервација и реставрација на црквата „Св. Горѓи“, Старо Нагоричане	Средна	Големо	Вработување на стручен кадар во Националниот конзерваторски центар – Скопје. Ефикасна подготовка и спроведување на тендери за проектните задачи. Подобрување на соработката со релевантните партнери во проектот.
При спроведувањето на Програмата за родово одговорно буџетирање, постои ризик од одобрување на зголемен број проекти со несоодветен буџет, што предизвикува „квантитет наспроти квалитет“, како и генерално незадоволство кај носителите на прифатените проекти.	Средна	Големо	Овие состојби може и треба да бидат отстранети преку обезбедување институционална и финансиска поддршка и внесување приоритети во конкурсите од национален интерес.

НА НИВО НА СТРАТЕШКИ ПЛАН

РИЗИК	ВЕРОЈАТНОСТ ЗА НАСТАНУВАЊЕ НА РИЗИКОТ	ВЛИЈАНИЕ НА РИЗИКОТ ВРЗ ОСТВАРУВАЊЕ НА ЦЕЛИТЕ	МЕРКИ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИКОТ
Постои ризик од неусогласеност меѓу Стратешкото планирање и Стратешкиот план.	Средна	Средно	Перманентна координација меѓу Одделението за стратешко планирање и сите сектори во Министерството за култура.